

Regeringens proposition

1981/82: 152

om skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång;

beslutad den 11 mars 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

CARL AXEL PETRI

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till skärpta åtgärder mot intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga och fotografirättsliga lagstiftningen. Förslagen har föranletts framför allt av behovet att effektivt kunna bekämpa s. k. piratkopiering av upphovsrättsligt skyddat material, speciellt ljudupptagningar och videogram.

I propositionen föreslås att straffmaximum för intrång i de nämnda rättigheterna höjs från fängelse i sex månader till fängelse i två år. Vidare föreslås att åtal skall kunna väckas inte bara som enligt nuvarande ordning när målsägande har gjort angivelse utan också om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Slutligen föreslås också vissa andra ändringar i syfte att möjliggöra ett effektivare ingripande mot piratkopiering. Bl. a. läggs fram förslag till en bestämmelse om att hjälpmedel, exempelvis inspelningsutrustning, som har använts för olovlig exemplarframställning skall kunna förverkas i vissa fall.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 1982.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 53, 55, 57 och 59 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, dömes, såframt det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst *sex månader*.

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst *två år*.

Samma lag vare, om någon till riket för spridning till allmänheten inför exemplar av verk, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle hava varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

55 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende å vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. På yrkande av *denne äger* ock rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att *sådan* egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skola vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. *Detsamma gäller i fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts.*

I stället för att förordna om inlösen enligt första stycket får rätten, på yrkande av upphovsmannen eller hans rättsinnehavare, efter vad som finnes skäligt föreskriva, att egendom som där avses skall för-

Nuvarande lydelse

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill och ej heller om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.

Föreslagen lydelse

störas eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas med den till förebyggande av missbruk. Sådan talan får väckas även av åklagare, om det är påkallat ur allmän synpunkt. Föreskrift som här avses skall inte meddelas, om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den och ej heller om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av verk som utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål, som har använts vid försök till brott som avses här, eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

57 §

Vad i 53–56 §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning med avseende å rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Straff som föreskrivs i 53 § första stycket skall ådömas också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning utbjuder eller i övrigt till allmänheten sprider grammonfonskiva, film eller annan anordning som avses i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser eller framställts utom riket under sådana omständigheter att en dylik framställning här i riket skulle ha varit straffbar enligt denna lag.

För försök eller förberedelse till brott som avses i andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Bestämmelserna i 54–56 §§ skall äga motsvarande tillämpning när någon till allmänheten sprider anordning som avses i andra stycket. Ersättning enligt 54 § första stycket skall dock betalas endast om spridningen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

59 §¹

Brott som avses i denna lag *må ej* åtalas av *allmän* åklagare, *där det ej* angives till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag *får* åtalas av åklagare *endast om målsägande* angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat *ur allmän synpunkt.*

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket må städse beivras av upphovsmannens efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.

Egendom varom i 55 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Den gäller inte beträffande intrång eller överträdelse som har skett dessförinnan eller i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild**

Härigenom föreskrivs att 16, 18 och 21 §§ lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen, *dömes, såframt* det sker uppsåtligen eller av grov oakts-

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen, *döms, om* det sker uppsåtligen eller av grov oaktsam-

¹ Senaste lydelse 1971: 886.

Nuvarande lydelse

samhet, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Samma lag vare, om någon till allmänheten sprider eller till riket för sådan spridning inför exemplar av fotografisk bild, där exemplaret framställt utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

Föreslagen lydelse

het, till böter eller fängelse i högst två år.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

18 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *å* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. På yrkande av *denna äger* ock rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att *sådan* egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder *skola* vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *på* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. *Detsamma gäller i fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts.*

I stället för att förordna om inlösen enligt första stycket får rätten, på yrkande av fotografen eller hans rättsinnehavare, efter vad som finnes skäligt föreskriva, att egendom som där avses skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas med den till förebyggande av missbruk. Sådan talan får väckas även av åklagare, om det är påkallat ur allmän synpunkt. Föreskrift som här avses skall inte meddelas, om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av fotografisk bild som

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål, som har använts vid försök till brott som avses här, eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

21 §

Brott som avses i denna lag *må ej* åtalas av allmän åklagare, *där det ej* angives till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag *får* åtalas av åklagare *endast om målsägande* angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat *ur allmän synpunkt.*

Egendom varom i 18 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Den gäller inte beträffande intrång eller överträdelse som har skett dessförinnan eller i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-01-21

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Ahrland

Föredragande: statsrådet Petri

Lagrådsremiss med förslag till skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång

---

1 Inledning

Åren 1976–77 tillsattes i samtliga nordiska länder utom Island nationella utredningar för översyn av den upphovsrättsliga lagstiftningen. År 1981 tillsattes en sådan utredning även i Island.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 4 mars 1976 tillkallades för svenskt vidkommande tre sakkunniga med uppdrag att företa en allmän översyn av upphovsrättslagstiftningen. De sakkunniga, som antog namnet upphovsrättsutredningen, erhöll tilläggsdirektiv genom beslut av regeringen den 24 februari 1977. Samtidigt utökades antalet sakkunniga till fem.¹

På senare tid har man kunnat iaktta en oroande utveckling när det gäller framställning och distribution av s. k. piratkassetter, dvs. olovligt tillverkade ljudinspelningar och videogram. Frågan om åtgärder häremot har bl. a. tagits upp i riksdagen.

Mot bakgrund härav har utredningen ansett sig böra ta upp denna fråga med förtur och har i maj 1981 lagt fram promemorian (Ds Ju 1981:7) Skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång. Promemorian har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en inom justitiedepartementet upprättad sammanfattning av promemorian som *bilaga 1*, dels de lagförslag som läggs fram i promemorian som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 3*. Beträffande de nuvarande upphovsrättsliga regel- och sanktions-

¹ Utredningens nuvarande ledamöter: justitierådet Torwald Hesser, ordförande, bankofullmäktigen och riksdagsledamoten Torsten Bengtson, författaren, fil. dr. Lars Gustafsson, chefsrådsmanen och riksdagsledamoten Inger Lindquist och f. d. radiochefen Otto Nordenskiöld. Beträffande utredningens sammansättning i övrigt hänvisas till promemorian Ds Ju 1981:7.

systemen samt de sakkunnigas närmare överväganden hänvisas till promemorian.

I lagstiftningsärendet har samråd ägt rum med de ansvariga ministerierna i Danmark, Finland, Island och Norge.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

Reglerna om författares, kompositörers, konstnärers och andra upphovsmäns rätt till sina alster finns i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen, URL). I denna lag finns också bestämmelser om s. k. närstående rättigheter, dvs. rättigheter som tillkommer artister, musiker och andra s. k. utövande konstnärer, framställare av grammofonskivor och andra ljudinspelningar samt radio- och televisionsföretag. Bestämmelser rörande rätten till fotografier finns i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild (FotoL).

Genom dessa lagar tillerkänns upphovsmän, fotografer och andra nu nämnda kategorier av personer vissa rättigheter i fråga om utnyttjandet av deras verk och prestationer. Dessa rättigheter är i huvudsak av två typer. Den ena typen utgörs av befogenheter som är av ekonomisk betydelse för rättighetshavarna, främst en principiell ensamrätt till alla former av mångfaldigande av verken eller prestationerna. Den andra utgörs av s. k. ideella rättigheter, främst rätten att bli namngiven i samband med ett verk eller en prestation och rätten att motsätta sig att verket eller prestationen används på ett sätt som är kränkande för rättighetshavarens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

Rättigheterna skyddas genom ett system av sanktioner. Uppsåtliga eller grovt oaktsamma intrång i rättigheterna kan sålunda straffas med böter eller fängelse i högst sex månader. Vidare kan skadeståndsansvar komma i fråga. Om någon utnyttjar ett verk eller annan prestation i strid mot lagstiftningen, skall han till rättighetshavaren betala ersättning som motsvarar skäligt vederlag. Har utnyttjandet skett uppsåtligen eller av oaktsamhet, skall ersättning utgå också i vissa andra hänseenden. Andra former av intrång än sådana som innebär utnyttjande i strid mot lagen medför ersättningsskyldighet om de begås uppsåtligen eller av oaktsamhet. Utöver vad som nu har sagts kan domstol förordna om avstående mot lösen eller om andra åtgärder i fråga om olovligt framställda exemplar. Allmänt åtal för intrång i rättigheterna får ske endast efter angivelse av målsäganden.

Det upphovsrättsliga regelsystemet har en stark internationell prägel. Av grundläggande betydelse för den egentliga upphovsrätten är den år 1886 tillkomna Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk till vilken Sverige liksom ett sjuttioalv andra stater är anslutet. Sverige

är även anslutet till en annan världsomspännande konvention på den egentliga upphovsrättens område, nämligen den år 1952 tillkomna Världskonventionen om upphovsrätt. På de närliggande rättigheternas område finns den s. k. Romkonventionen av år 1961, som ger internationellt skydd åt utövande konstnärer, fonogramframställare och radioföretag. Därutöver finns på sistnämnda område vissa konventioner som tar sikte endast på någon av de nämnda kategorierna av rättighetshavare. Viktigast bland dessa konventioner är den s. k. fonogramkonventionen av år 1971. Sverige är anslutet även till de nu nämnda två konventionerna.

Under 1960- och 1970-talen har ny teknologi utvecklats inom reproduktionsområdet som gör det möjligt att i en helt annan omfattning än tidigare framställa exemplar av verk och prestationer som har skydd enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen. Jag tänker då främst på fotokopieringstekniken samt ljudinspelnings- och videotekniken. Den nya tekniken gör det möjligt att lätt och snabbt framställa stora mängder exemplar av god kvalitet. Detta har gjort att den exemplarframställning av skyddade verk och prestationer som sker utan rättighetshavarnas medgivande har ökat starkt. Delvis sker sådan framställning med stöd av lagstiftningens regler om rätt till kopiering för enskilt bruk. I stor omfattning sker den emellertid i strid mot lagen. Särskilt gäller detta på musik- och videogramområdena och vissa andra områden, där olovlig exemplarframställning kan ge stora förtjänster. Denna s. k. piratkopiering har under senare tid blivit ett problem i många länder, bl. a. i Sverige.

På grund härav har upphovsrättsutredningen inom ramen för sitt utredningsuppdrag tagit upp frågan om åtgärder mot upphovsrättsintrång till särskild behandling. Utredningen har redovisat resultatet av sina överväganden i promemorian (Ds Ju 1981: 7) Skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång.

Mot bakgrund av de senaste årens praktiska erfarenheter av upphovsrättsintrång föreslår utredningen olika åtgärder för att komma till rätta med den ökande frekvensen av sådana intrång. Ett sådant förslag innebär att straffmaximum för intrång i rättigheter som är skyddade i den upphovsrättsliga och fotografirättsliga lagstiftningen höjs från nuvarande fängelse i sex månader till fängelse i två år. Det föreslås också en ändring i åtalsbestämmelserna så att åtal, förutom efter angivelse av målsäganden, skall kunna ske även i fall då så är påkallat från allmän synpunkt. På området för s. k. närliggande rättigheter föreslås en straff- och skadeståndsbestämmelse riktad mot den som sprider olovligt tillverkat eller importerat material. Slutligen föreslås vissa ändringar i reglerna om avstående från eller förstöring av olovligt framställt material. En nyhet i detta hänseende är ett förslag om att hjälpmedel, exempelvis inspelningsapparat, som har använts för framställning av olovligt material skall kunna förklaras förverkat i vissa fall.

Utredningens förslag har välkomnats av en enhällig remissopinion. Re-

missinstanserna har utan undantag ställt sig bakom utredningens bedömningar när det gäller behovet av åtgärder. De har också genomgående godtagit huvudprinciperna i de föreslagna lösningarna. Samtliga remissinstanser har sålunda tillstyrkt eller lämnat utan erinran såväl den föreslagna höjningen av straffmaximum som förslaget till utvidgning av åtalsrätten och de övriga förslag som utredningen har lagt fram i sanktionsfrågan.

För egen del vill jag till en början understryka att det upphovsrättsliga regelsystemet spelar en allt viktigare roll i samhället. Ett av huvudsyftena med den upphovsrättsliga lagstiftningen är att ge upphovsmän, utövande konstnärer och vissa andra kategorier av personer som är verksamma inom kulturliv och informationsspridning en rätt att bestämma över hur deras verk och prestationer får användas. Genom ett system av ensamrättigheter av denna typ söker man främja ett rikt och mångfacetterat kulturutbud och bidra till utvecklingen inom undervisningsväsende och massmedier liksom inom andra områden av samhällslivet. Det är därför ett viktigt samhälleligt intresse att slå vakt om dessa rättigheter.

Den nya reproduktionstekniken har gjort det möjligt att utan lov lätt och enkelt framställa exemplar av exempelvis musikinspelningar och filmer. Utvecklingen i många andra länder är oroande när det gäller piratkopiering. De siffror som utredningen har redovisat ger vid handen att illegalt framställda kassetter och grammofonskivor på sina håll tagit över en betydande del av marknaden. Utredningen nämner sålunda som exempel att det beräknade försäljningsvärdet av olovligt framställda fonogram i världen uppgår till mellan 1 och 1,2 miljarder dollar vilket utgör ungefär 10% av värdet på den totala försäljningen på världsmarknaden. De internationella organisationerna på det upphovsrättsliga området har också sedan länge sett med bekymmer på utvecklingen när det gäller olovlig kopiering.

Piratkopiering av upphovsrättsligt skyddat material medför skadeverkningar i flera olika hänseenden. Först och främst drabbas givetvis de upphovsmän, utövande konstnärer och andra som genom olika insatser har bidragit till de alster som kopieras utan lov. Dessutom drabbas producenterna. Det gäller oavsett om dessa har egna rättigheter enligt lagstiftningen, såsom fonogramproducenter och radioföretag, eller om de rättigheter som de innehar endast är sådana som har förvärvats från andra, såsom fallet är med filmproducenter och förläggare. Varje utgivning innebär ekonomiska investeringar. Sådana investeringar blir försvarbara från ekonomisk synpunkt först om den utgivna produkten är skyddad mot att andra olovligt kopierar och säljer den och därigenom förstör marknaden; den som ägnar sig åt piratkopiering har inte några upphovsmanna-, artist- och producentkostnader utan behöver bara kopiera en förlaga.

Inom både musik- och filmbranschen torde gälla att långtifrån alla av de framställda och utgivna produkterna ger någon förtjänst. I många fall täcks inte ens produktionskostnaderna. Under sådana förhållanden gäller själv-

fallet att de inspelningar och filmer som ger någon vinst får hjälpa till att finansiera andra produkter som kanske är mera angelägna från kulturpolitisk synpunkt. Som all erfarenhet visar är det emellertid just succéerna som är mest utsatta för piratkopiering. Detta gäller både på musikområdet och i fråga om filmer. Sett i ett längre perspektiv innebär därför piratkopieringen en risk för att utbudet blir smalare.

Även detaljhandlare och grossister som säljer legalt framställda produkter drabbas av piratkopieringen liksom i sista hand konsumenterna. Visserligen får konsumenterna ibland möjlighet att köpa produkter billigare. Kvaliteten är emellertid ofta lägre på piratmaterial och möjligheterna att få framgång vid klagomål i detta hänseende är betydligt mindre än då det gäller lagligt framställda kopior. I det långa loppet får konsumenterna också känna av den skada som ligger i att piratverksamheten minskar utbudet både av musikinspelningar och av film.

I sammanhanget vill jag också påpeka att en omfattande olovlig kopieringsverksamhet medför ogynnsamma konsekvenser för samhällsekonomin. De som framställer och distribuerar piratkopierat material betalar ofta inte någon skatt alls. Genom att piratkopieringen leder till minskade inkomster för upphovsmän, artister och producenter medför den skattebortfall. Piratkopieringen leder också till att inkomsterna för dem som distribuerar lagligt framställt material minskar. Ett minskat utbud av film och inspelad musik kan vidare leda till ett än starkare krav på det allmänna att ge stöd till film- och musikproduktion som är särskilt värdefull från kulturpolitisk synpunkt. Om piratkopieringen tillåts att gripa omkring sig, kan man dessutom riskera att en ökande del av de rättsvårdande myndigheternas resurser måste tas i anspråk för att ingripa mot verksamheten.

Den olovliga kopieringsverksamheten i Sverige torde hitintills ha varit av relativt begränsad omfattning sett i ett internationellt perspektiv. Det finns emellertid tecken som tyder på att verksamheten tilltar. Piratkopiering kan, om den bedrivs i tillräcklig omfattning, snabbt ge betydande vinster. Detta har sedan länge kunnat iakttas i fråga om fonogram men gäller numera även i fråga om olovlig kopiering av videogram. När nu videomarknaden i Sverige tycks stå inför en kraftig expansion tilltar enligt min mening också risken för att piratkopieringen ökar under de närmaste åren.

Utredningen och flera av remissinstanserna har påpekat att det både utomlands och numera även i Sverige kommit fram tecken som tyder på att det finns förbindelser mellan piratkopieringsverksamhet och annan organiserad brottslighet av ekonomisk natur. Denna utveckling inger oro.

Med hänvisning till vad jag nu har sagt vill jag för egen del helt ansluta mig till utredningens bedömningar när det gäller behovet av att redan nu vidta kraftfulla åtgärder mot piratkopiering. I själva verket har utvecklingen både utomlands och i Sverige efter det att promemorian lades fram ytterligare bekräftat behovet av åtgärder särskilt mot den olovliga kopi-

eringen av fonogram och videogram. Både av hänsyn till rättighetshavarnas direkta intressen och av hänsyn till mera allmänna samhällsintressen är det därför enligt min uppfattning viktigt att man ingriper mot den ökande piratkopieringen. Enligt min mening är det också av stor vikt att samhällets åtgärder sätts in på ett tidigt stadium innan piratkopieringsverksamheten har hunnit gripa omkring sig.

Självfallet kan piratkopieringen inte bekämpas effektivt bara genom straffskärpningar och andra lagstiftningsåtgärder. Av grundläggande betydelse är att polis och åklagare liksom upphovsmännens organisationer och andra berörda i framtiden ägnar stor uppmärksamhet åt piratkopieringsproblemen. Det är emellertid också nödvändigt att se till att samhället förfogar över sådana sanktionsmöjligheter att det på ett effektivt sätt kan ingripa mot överträdelse som kommer till myndigheternas kännedom.

Sistnämnda fråga har berörts av riksdagen i anslutning till en motion vid 1980/81 års riksmöte. I sitt betänkande över motionen uttalade lagutskottet (LU 1980/81: 3) att nuvarande regler i upphovsrättslagen inte ger erforderliga möjligheter till ingripanden mot de brottsliga förfaranden som det här gäller. Jag delar denna uppfattning.

Sammanfattningsvis ansluter jag mig därför helt till utredningens bedömning att det är angeläget att sanktionssystemet i upphovsrättslagstiftningen är utformat på ett sådant sätt att man effektivt kan bekämpa upphovsrättsintrång och särskilt då den typ av kommersiella utnyttjanden som utgörs av piratkopiering av fonogram och videogram samt att sanktionssystemet f. n. uppvisar vissa brister i detta hänseende.

De frågor som det mot denna bakgrund finns anledning att överväga är som utredningen har funnit framför allt följande.

1. Ändringar i kretsen av ansvariga
  2. Åtgärder mot spridning av olovligt tillverkade inspelningar
  3. Frågan om de subjektiva rekvisiten för straff
  4. Höjning av straffmaximum
  5. Förutsättningarna för åtal
  6. Skadeståndsfrågornas reglering
  7. Straff för försök och förberedelse
  8. Effektivare åtgärder beträffande olagligt framställda exemplar
  9. Informationsåtgärder och rekommendationer till åklagarna m. m.
- Jag avser att behandla dessa frågor i de avsnitt som nu följer.

2.2 Ändringar i kretsen av ansvariga

Departementsförslaget: Inga ändringar görs i nuvarande regler om vem som kan göras ansvarig för intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med departementsförslaget (se promemorian s. 58–60).

Remissinstanserna: Samtliga godtar utredningens förslag eller lämnar det utan erinran.

Skäl för departementsförslaget: De allmänna reglerna om vem som kan dömas till ansvar för en viss brottslig handling finns i 23 kap. brottsbalken. Enligt 4 § i nämnda kapitel skall ansvar enligt brottsbalken ådömas inte bara den som har utfört gärningen utan också den som har främjat gärningen med råd eller dåd. Den som har främjat en brottslig gärning skall dömas för anstiftan, om han har förmått någon att utföra gärningen, och i annat fall för medhjälp till brottet. Var och en som har medverkat skall dömas efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last.

Den nu nämnda bestämmelsen är enligt sin ordalydelse tillämplig bara på brott som är upptagna i brottsbalken men har i praxis fått vidsträckt analogisk tillämpning inom specialstraffrätten. Sålunda torde det vara allmänt erkänt att medverkansreglerna skall tillämpas också utanför brottsbalkens område, såvida det inte är fråga om mera bagatellartade förseelser eller det av de specialstraffrättsliga bestämmelserna själva framgår, att en analogisk tillämpning inte skall ske. Det torde därför knappast råda något tvivel om att brottsbalkens regler om medverkan bör tillämpas också på brott som innebär intrång i rättigheter som skyddas av den upphovsrättsliga lagstiftningen. Straff för sådana brott kan alltså redan enligt gällande rätt ådömas inte bara den som har utfört gärningen utan också den som i egenskap av anstiftare eller medhjälpare har främjat gärningens planläggning eller utförande. I samtliga fall är det en förutsättning att uppsåt eller grov oaktsamhet föreligger.

Verksamhet som innebär upphovsrättsintrång kan ofta innefatta flera olika typer av förfaranden som är belagda med straff i URL. Vid exempelvis piratverksamhet som rör musikverk kan förekomma dels olovlig import av exemplar (53 § andra stycket URL), dels olovlig kopiering på andra kassetter (53 § första stycket URL), dels olovlig spridning av material som inte kan anses utgivet (23 § och 53 § första stycket URL). Dessutom kan verksamheten innefatta exempelvis organiserande av försäljningsverksamheten, anskaffande av försäljningslokal, anordnande av distributionen etc. I de sistnämnda delarna av verksamheten torde ofta andra än de egentliga gärningsmännen vara inblandade. Verksamhetens omfattning gör nämligen att gärningsmännen ofta måste anlita olika former av medhjälpare. Om de subjektiva rekvisiten är uppfyllda, finns det i enlighet med vad jag nyss har sagt möjlighet att ingripa med straff också mot dem som utan att vara gärningsmän har medverkat till brottets utförande.

Den nuvarande lagstiftningen straffbelägger sålunda ett stort antal förfaranden som kan tänkas förekomma i anslutning till piratkopiering, och kretsen av dem som kan göras ansvariga för dessa förfaranden är redan mycket vidsträckt. Det är därför inte sannolikt att en utvidgning av kretsen ansvariga i nämnvärd grad skulle öka möjligheterna att ingripa mot pirat-

kopiering av upphovsrättsligt skyddat material. I de fall då svårigheter har förelegat att beivra upphovsrättsintrång torde de väsentligen ha berott på andra faktorer än att kretsen av ansvariga varit för snäv.

På grund härav saknas det enligt min mening anledning att i fråga om intrång i rättigheter som skyddas av den upphovsrättsliga lagstiftningen utvidga kretsen av ansvariga utöver vad som nu gäller med stöd av vanliga regler om medverkan. Jag lägger därför inte fram något förslag i denna riktning.

2.3 Åtgärder mot spridning av olovligt tillverkade inspelningar

Departementsförslaget: En bestämmelse införs som gör det straffbart att till allmänheten sprida musikinspelningar och andra upptagningar som har framställts i strid mot de rättigheter som utövande konstnärer, fonogramframställare samt radio- och televisionsföretag har enligt lagen. En motsvarande straffbestämmelse föreslås beträffande import av sådana upptagningar för spridning till allmänheten. Skadestånds- och förverkandebestämmelserna i lagen görs tillämpliga också i sådana fall.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med departementsförslaget (se promemorian s. 60–66).

Remissinstanserna: Samtliga godtar utredningens förslag eller lämnar det utan erinran. Några pekar på att frågan om den rättsliga konstruktionen av skyddet bör övervägas under utredningens fortsatta arbete.

Skäl för departementsförslaget: Den som har framställt en ljudinspelning har bl. a. en ensamrätt att bestämma över mångfaldigande av inspelningen under en tid av 25 år. Han har också vissa möjligheter att ingripa mot import av olovligt tillverkade fonogram. I vissa hänseenden är emellertid dessa möjligheter begränsade. Mot bakgrund av dels den ökande piratverksamheten, dels frågan om Sveriges förhållande till den s. k. fonogramkonventionen kan det övervägas om man inte bör göra dessa möjligheter till ingripanden mera effektiva.

Utredningen har i sin promemoria, särskilt på sid. 60–63, utförligt behandlat förpliktelseerna enligt den nyssnämnda konventionen och de möjligheter som enligt gällande lag finns att ingripa mot spridning av olovligt framställda upptagningar.

Jag delar utredningens uppfattning att nuvarande lagstiftning i och för sig uppfyller de krav som fonogramkonventionen ställer på den nationella lagstiftningen i fråga om skydd mot kopiering och import. Någon anledning till ny eller ändrad lagstiftning föreligger således inte från denna synpunkt. Jag anser emellertid i enlighet med vad som varit utredningens utgångspunkt att behovet av åtgärder mot piratkopiering gör att skyddet mot

spridning av olovligt framställda fonogram och videogram bör göras effektivare.

Vad först gäller *fonogram* har en fonogramframställare eller annan hithörande rättsinnehavare endast i ett par specialfall möjlighet att ingripa mot den som själv sprider olovligen kopierade exemplar av upptagningar. I övrigt är han hänvisad till att rikta civil talan mot den som efter det att spridningsåtgärden har ägt rum innehar ett olovligen spritt exemplar. En rättsinnehavare som får kännedom om att olovlig spridning pågår kan alltså i regel inte som målsägande göra anmälan till åtal och därmed få till stånd förundersökning och utnyttjande av de tvångsmedel som kan användas i brottmål. Självfallet skulle sådana möjligheter till ingripanden med åklagar- och polisväsendets hjälp ge en avsevärt större effekt än de möjligheter till civilrättsliga ingripanden som finns i dag.

I fråga om spridning av olagligt framställda *videogram* är Sverige, såvitt rör till videogram knutna närstående rättigheter, inte bundet av några internationella överenskommelser. Vad som har sagts i det föregående beträffande det sakliga behovet av skydd mot spridning av olagligt framställda fonogram har emellertid i stort sett samma giltighet när det gäller videogram.

I fråga om den egentliga upphovsrätten föreskrivs i 2 § URL bl. a. en ensamrätt till spridning av exemplar av skyddade verk till allmänheten. Jag delar utredningens uppfattning att man vid URL:s tillkomst som huvudprincip synes ha utgått från att innehavare av närstående rättigheter skulle vara jämställda med innehavare av egentliga upphovsrättigheter och ha samma rätt till skydd från det allmännas sida som den sistnämnda typen av rättigheter. Även från denna synpunkt är det enligt min uppfattning rimligt att också innehavare av närstående rättigheter har en självständig möjlighet att ingripa mot den som sprider exemplar av upptagningar som har framställts utan deras tillstånd.

Som utredningen har anfört kan ett skydd mot spridning lagtekniskt åstadkommas på olika sätt. En möjlighet är att bland ensamrättigheterna för hithörande kategorier införa även en rätt till spridning. En annan möjlighet är att knyta sanktioner till själva spridningen av olagliga inspelningar. Frågan om en ensamrätt i detta hänseende utgör emellertid en del av det större spørsmålet huruvida rättsställningen för innehavare av närstående rättigheter även i vissa andra avseenden bör utformas i närmare anslutning till vad som gäller för upphovsmännen. Denna fråga bör, såsom också vissa remissinstanser har anfört, tas upp i samband med det fortsatta utredningsarbetet. Jag förordar därför f. n. i likhet med utredningen den mera begränsade lösning som består i bestämmelser om straff och skadestånd för spridning av olovligen framställda exemplar.

2.4 Frågan om de subjektiva rekvisiten för straff

Departementsförslaget: Inga ändringar görs i nuvarande regler.

Utredningens förslag: Överensstämmer med departementsförslaget (se promemorian s. 66–68).

Remissinstanserna: Samtliga godtar utredningens förslag eller lämnar det utan erinran.

Skäl för departementsförslaget: Enligt nu gällande bestämmelser kan straff ådömas för intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen endast om gärningen har begåtts uppsåtligen eller av grov oaktsamhet.

Som utredningen anmärker har man i tidigare sammanhang diskuterat frågan huruvida det inte för straffbarhet skulle vara tillräckligt med oaktsamhet som inte är grov. Frågan om det subjektiva rekvisitet för straffbarhet har självfallet en stor betydelse när det gäller bekämpandet av piratkopiering och andra typer av intrång i rättigheter enligt den aktuella lagstiftningen. En särskild betydelse skulle en utvidgning av straffbarheten även till oaktsamma förfaranden kunna ha vid ingripanden mot olika typer av medhjälp till intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen.

Utredningen har emellertid ställt sig avvisande till en sådan utvidgning bl. a. därför att den skulle föra mycket långt och kunna medföra oönskade konsekvenser i andra hänseenden samt bl. a. innebära en alltför drastisk sanktionsmöjlighet vid tämligen oskyldiga förfaranden. Till detta kommer att en sådan utvidgning trots allt endast skulle ha en marginell effekt när det gäller förfaranden inom ramen för piratverksamheten. I allmänhet föreligger nämligen enligt utredningen uppsåt vid denna typ av verksamhet, något som ofta är tämligen lätt att bevisa, bl. a. med hjälp av noteringar som har gjorts om verksamhetens omsättning i den misstänktes bokföring eller på annat sätt.

Den största betydelsen har frågan om straffansvarets gränser när det gäller vilken grad av undersökningsskyldighet som kan anses föreligga i fråga om sådant material som exempelvis distributörer får in för försäljning. Denna fråga får ofta stor aktualitet i samband med fall av distribution av olovliga fonogram eller videogram. Utredningen hänför sig i detta hänseende till diskussionen i auktorrättskommitténs betänkande (SOU 1956: 25) och i propositionen med förslag till upphovsrättslagstiftning. I propositionen (prop 1960: 17 s. 288) uttalades bl. a. att den omständigheten att även oaktsamt förfarande i viss utsträckning straffbelades inte borde innebära att en i vanliga former verkande företagare skulle behöva vidta alltför betungande kontrollåtgärder. Detta uttalande har enligt utredningen självfallet giltighet även vid försäljningsverksamhet rörande fonogram eller videogram. Samtidigt understryker utredningen att omständigheterna i

samband med sådant material ofta kan vara sådana att skälig misstanke kan föreligga att det rör sig om olovligt framställt material. Priset kan exempelvis vara osedvanligt lågt eller kvaliteten på materialet dålig. Vidare kan den källa varifrån materialet kommer vara sådan att en granskning av materialets laglighet ter sig som naturlig. I sådana och andra liknande situationer får enligt utredningen grov oaktsamhet anses föreligga, om därefter en sådan befattning tas med materialet som utgör ett upphovsrättsintrång.

Jag vill för egen del helt ställa mig bakom utredningens uttalanden i dessa hänseenden. Särskilt vill jag understryka att det i affärsverksamhet med försäljning av fonogram och videogram finns anledning att ställa krav på en tämligen hög grad av aktsamhet när det gäller materialets karaktär i upphovsrättsligt hänseende. Jag anser mig inte kunna förorda olika subjektiva rekvisit för straffbarhet i olika försäljningsled. Däremot kan jag ansluta mig till vad en remissinstans har anfört om att ett särskilt högt krav på aktsamhet bör ställas på exempelvis dem som i affärsverksamhet i parti importerar exemplar av verk.

Mot bakgrund av vad som nu har sagts godtar jag även för min del utredningens slutsats att några ändringar inte är påkallade när det gäller de subjektiva rekvisiten för straff vid intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen.

2.5 Höjning av straffmaximum

Departementsförslaget: Maximistraffet för intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen höjs från nuvarande fängelse i högst sex månader till fängelse i högst två år. Någon indelning av brotten i grövre och lindrigare brott görs inte.

Utredningens förslag: Överensstämmer med departementsförslaget (se promemorian s. 68–73).

Remissinstanserna: Samtliga godtar eller lämnar utan erinran förslaget om höjning av straffmaximum till fängelse i två år. Några remissinstanser förordar att man i straffskalan gör en skillnad mellan den grova kommersiella brottsligheten på området och de mera bagatellartade förseelserna och att en särskild straffskala införs för grova fall. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) föreslår att straffmaximum dessutom sätts högre än två år för grova brott.

Skäl för departementsförslaget: Utredningen hänför sig när det gäller straffskalan bl. a. till vad riksdagens lagutskott i det tidigare (avsnitt 2.1) omnämnda betänkandet har anfört som skäl för en skärpning av straffskalan, nämligen att det finns anledning att se allvarligt på förfaranden som

innebär intrång i upphovsrätten och närstående rättigheter och att därför möjlighet bör finnas att i särskilt svåra fall utdöma kännbara frihetsstraff.

Som utredningen påpekar står olika tekniska lösningar till buds när det gäller att höja straffmaximum. En sådan lösning är att införa en särskild ansvarsbestämmelse för grovt upphovsrättsintrång med en särskild straffskala som innebär att maximistraflet sätts högre än f. n. En annan möjlighet är att i princip behålla den nuvarande straffbestämmelsen men föreskriva att vid försvårande omständigheter straffet kan höjas. En tredje möjlighet är att behålla hela den nuvarande konstruktionen av straffbestämmelsen och endast höja straffmaximum.

Den första lösningen skulle som utredningen anmärker innebära att man inför en indelning av intrångsbrotten i "vanliga" och grova med de gränsdragningsproblem som detta kan komma att medföra. I denna situation kommer dessutom gränsdragningen mellan grova brott och andra att få en avsevärd praktisk betydelse, exempelvis när det gäller preskription. Enligt utredningen kan det vidare ifrågasättas om upphovsrättsintrång är av den karaktären att det är lämpligt att man har en indelning av brotten i grova och andra. En sådan indelning brukar man göra huvudsakligen i fråga om de "vanligaste" egendoms- och våldsbrotten. Utredningen vill därför inte tillstyrka att man i fråga om intrång i rättigheter enligt upphovsrättslagstiftningen inför en kategoriindelning i grova brott och andra.

Den andra typen av gradering skulle innebära att man i straffbestämmelsen föreskriver att förhöjt straff upp till ett angivet maximum kan utdömas vid försvårande omständigheter. Utredningen åberopar i detta sammanhang ett uttalande i propositionen med förslag till upphovsrättslag (prop. 1960: 17 s. 288) av innebörd att det inte i den nuvarande straffbestämmelsen ansetts böra särskilt anges att fängelse är avsett för svårare fall. Längden av ett fängelsestraff beror på brottets karaktär och omständigheterna i samband med det. Det synes enligt utredningen därför knappast vara nödvändigt eller ens lämpligt att i bestämmelsen föreskriva att förhöjt fängelsestraff kommer i fråga vid försvårande omständigheter. Detta skulle tvärtom kunna få en effekt som i vissa hänseenden skulle vara motsatt den avsedda, eftersom tendensen skulle kunna bli att ge lägre straff för "vanliga" upphovsrättsintrång. Utredningen anser mot denna bakgrund inte några övertygande skäl föreligga att föreslå en föreskrift av den typ som nu har antytts.

Som jag redan tidigare har sagt bör man se allvarligt på förfaranden som innebär intrång i upphovsrätten och närstående rättigheter. Möjligheter bör därför finnas att i särskilt svåra fall utdöma kännbara frihetsstraff. I likhet med en enhällig remissopinion förordar jag därför att maximistraflet höjs väsentligt.

När det gäller frågan om hur högt straffmaximum skall sättas bör enligt min mening följande beaktas. Som utredningen har påpekat bygger rättighetshavarnas inkomstmöjligheter bl. a. på den ensamrätt till exemplar-

framställning som föreskrivs i den upphovsrättsliga lagstiftningen. Det sägs därför ofta att piratkopiering kan jämföras med stöld. För vanlig stöld är straffmaximum två år. Är brottet grovt, skall straffet bestämmas till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning om brottet är grovt skall beaktas bl. a. om det avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada. Dessa rekvisit kan tänkas vara uppfyllda också i vissa allvarliga fall av omfattande yrkesmässig piratkopiering. Som jämförelse kan också nämnas att brottsbalkens bestämmelse om signaturförfalskning innehåller en särskild straffskala för grova fall med ett straffmaximum på fyra år. De omständigheter som har anförts nu skulle, såsom BRÅ har påpekat, kunna tala för att maximistraffet sätts högre än två år.

Å andra sidan måste emellertid beaktas att strafflatituderna för brott mot den immaterialrättsliga lagstiftningen av tradition har legat förhållandevis lågt och att alltför drastiska förändringar på kriminalpolitikens område allmänt anses vara något som bör undvikas. Även om den utveckling som jag har beskrivit i det föregående är allvarlig, föreligger det enligt min mening knappast tillräckliga skäl för ett antagande att en så kraftig skärpning av straffsatsen som BRÅ har förordat skulle vara påkallad för att komma tillrätta med en ökande piratkopiering. Jag är därför inte f. n. beredd att ens för de grövsta brotten sätta straffmaximum högre än till två år. Den fortsatta utvecklingen bör dock följas med uppmärksamhet och det kan givetvis inte uteslutas att en omprövning av detta ställningstagande kan bli påkallad i framtiden.

Om straffmaximum begränsas till två år, saknas det enligt min mening anledning att införa en särskild straffskala för grova brott eller att i något annat hänseende införa en kategoriindelning av brotten. För denna lösning talar också att det i högre grad än beträffande flertalet förmögenhetsbrott kan vara svårt att på ett tidigt stadium av en förundersökning avgöra till vilken kategori som ett brott mot upphovsrättslagstiftningen skulle kunna tänkas höra. Jag återkommer till denna fråga i samband med spørsmålet om straff för försök och förberedelse (avsnitt 2.8).

När det i övrigt gäller frågan om straffmätningen vill jag särskilt stryka under att det främst är i fall av omfattande kommersiella olovliga utnyttjanden av skyddade verk och prestationer som det kan bli aktuellt att utnyttja de möjligheter till högre straffutmätning som de nya bestämmelserna ger. Däremot är det inte meningen att driva upp straffen för bagatellartade förseelser mot den upphovsrättsliga lagstiftningen.

I anslutning till vad ett par remissinstanser har anført vill jag peka på att upphovsrättsutredningen under sitt fortsatta arbete också torde komma att överväga frågan om vitesförbud mot åtgärder som utgör upphovsrättsintrång.

2.6 Förutsättningarna för åtal

Departementsförslaget: Åtal skall kunna väckas för upphovsrättsintrång inte bara som enligt nuvarande ordning när målsägande har gjort angivelse utan också om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Utredningens förslag: Överensstämmer med departementsförslaget (se promemorian s. 74–76).

Remissinstanserna: Samtliga godtar utredningens förslag eller lämnar det utan erinran.

Skäl för departementsförslaget: Enligt gällande rätt får intrång i upphovsrätt eller annan rätt enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen åtalas av allmän åklagare bara om brottet anges till åtal av en målsägande. Bakgrunden till denna regel är i huvudsak att de intressen som berörs i mål av detta slag har ansetts vara av så personlig art att polisutredning och rättegång ofta inte bör anställas utan att målsägande själv har hemställt om åtal.

Som utredningen har anfört har utformningen av åtalsregeln visat sig vålla vissa problem, bl. a. därigenom att det ibland har varit svårt att i tid få fram åtalsmedgivanden från exempelvis utländska artister vilkas inspelningar har mångfaldigats och distribuerats olovligen. Utredningen har därför övervägt huruvida detta förhållande påkallar att åtalsregeln ändras.

Därvid har utredningen till en början tagit fasta på att den tekniska utvecklingen har medfört att man med relativt små investeringar kan framställa stora mängder kopior av skyddat material. Förutsättningar har därmed skapats bl. a. för omfattande kommersiellt bedriven kopieringsverksamhet, vilken ofta avser verk eller prestationer till vilka ett stort antal personer har bidragit. Dessa omständigheter har gjort att den personliga anknytning som vid URL:s tillkomst anfördes som skäl för att göra upphovsrättsintrång till ett angivelsebrott inte längre är lika starka.

Därtill kommer såsom utredningen också har påpekat en annan omständighet. Upphovsrättslagstiftningens regelsystem innehåller en noggrant avvägd balans mellan olika intressen. Det är från kulturpolitisk synpunkt viktigt att denna balans inte rubbas, exempelvis genom ett omfattande olovligt utnyttjande av skyddade verk eller genom spridning av dessa på marknaden. Samhället har alltså ett självständigt intresse av att se till att regelsystemet efterlevs. Särskilt i situationer av omfattande olovligen kommersiella utnyttjanden finns det ett samhälleligt behov av att – oberoende av målsägandens inställning – kunna ingripa med straffsanktioner. Situationen liknar i detta hänseende vissa andra brottstyper som i första hand avser kränkningar av vissa personliga intressen men där det allmänna har getts möjlighet att ingripa med lagförelse oberoende av målsägandens inställning. Som exempel kan nämnas vissa misshandelsfall, vissa typer av hemfridsbrott eller olaga intrång och vissa tillgrepsbrott.

Också i denna fråga kan jag ansluta mig till utredningens bedömningar. I det moderna samhället utgör det upphovsrättsliga regelsystemet en faktor av stor betydelse. Som utredningen har påpekat och ett antal remissinstanser har understrukit är det därför från kulturpolitiska och andra rent samhällseliga synpunkter viktigt att upphovsrättslagstiftningens regler efterlevs och att möjlighet finns att oberoende av målsäganden kunna ingripa med straffsanktioner. Jag ställer mig följaktligen bakom utredningens förslag om att åtal för intrång i rättigheter enligt upphovsrättslagstiftningen skall få ske inte bara om målsäganden anger brottet till åtal utan också i andra fall om åtal anses påkallat från allmän synpunkt.

Jag vill i det sammanhanget understryka att de alster som är särskilt utsatta för piratkopiering i stor skala, t.ex. vissa musikkassetter och videofilmer, ofta är sådana där ett stort antal personer har medverkat och där den personliga anknytningen följaktligen är mindre framträdande än i många andra fall. Samtidigt kan det emellertid inte förnekas att det alltjämt finns verk och prestationer där det personliga inslaget är så dominerande att åtal inte bör ske, om inte målsäganden önskar det. Självfallet måste åklagarna fästa stor vikt vid sådana synpunkter vid bedömningen huruvida åtal kan anses påkallat från allmän synpunkt.

2.7 Skadeståndsfrågornas reglering

Departementsförslaget: Inga ändringar görs i nuvarande lagregler men man understryker vikten av att domstolarna vid skadeståndsberäkningen beaktar tidigare (prop. 1960: 17 s. 294) gjorda uttalanden om att skadestånd bör utdömas som verkligen fullt ut täcker vållad skada.

Utredningens förslag: Överensstämmer med departementsförslaget (se promemorian s. 76–79).

Remissinstanserna: Remissinstanserna godtar utredningens förslag och uttalanden eller lämnar dem utan erinran.

Skäl för departementsförslaget: I promemorian anför utredningen bl. a. att skadeståndsreglerna i den upphovsrättsliga lagstiftningen är avsedda att täcka en mångfald olika situationer. De skall sålunda kunna tillämpas på en stor mängd olika typer av verk och ett stort antal olika slag av utnyttjanden. De måste därför med nödvändighet vara generell avfattade. De måste främst ta sikte på vilka typer av skada som skall ersättas i olika situationer. Det är också naturligt att skadeståndsbedömningen i fall av piratkopiering ofta kan bjuda på svårigheter. Utredningen har dock inte kunnat finna annat än att de nuvarande skadeståndsbestämmelserna i den upphovsrättsliga lagstiftningen fyller de krav som rimligen kan ställas på dem även vid piratkopiering av ljud- och bildinspelningar. De problem som uppkommer

vid tillämpningen av reglerna i sådana fall kan inte lösas genom ändringar i lagtexten.

Jag instämmer för egen del i utredningens bedömning. Inte heller jag finner alltså att någon ändring nu bör göras i den upphovsrättsliga lagstiftningens skadeståndsregler.

Liksom utredningen vill jag emellertid hänvisa till vad dåvarande föredragande statsrådet uttalade i fråga om skadeståndsberäkningen i 1960 års proposition (prop. 1960: 17 s. 294). Han uttalade där att vid skadeståndsberäkningen borde till fullo beaktas vad intrånget betytt för målsäganden i ekonomiskt och ideellt hänseende. Han erinrade också om möjligheten för domstolen att, där full bevisning om skadan inte alls eller bara med svårighet kan föras, uppskatta skadan till skäligt belopp med stöd av 35 kap. 5 § rättegångsbalken. Det finns enligt min mening anledning att ännu en gång peka på vikten av att man vid skadeståndsberäkningen beaktar de uttalanden som nu har nämnts. Jag vill i likhet med utredningen understryka att det både från de enskilda rättighetshavarnas och från en allmänt kulturpolitisk synpunkt är viktigt att skadestånd vid intrång utgår med belopp som fullt ut täcker vållad skada.

2.8 Straff för försök och förberedelse

Departementsförslaget: Regler införs om straff för försök och förberedelse till intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen.

Utredningens förslag: Utredningen har inte lagt fram något sådant förslag.

Remissinstanserna: Några remissinstanser föreslår att regler införs om straff för försök och förberedelse.

Skäl för departementsförslaget: Vid remissbehandlingen har bl. a. riksåklagaren, BRÅ och Sveriges advokatsamfund tagit upp frågan om ansvar för försök och förberedelse till brott mot den upphovsrättsliga lagstiftningen. Enligt min mening förtjänar denna fråga att övervägas. Den som planerar piratkopiering i stor skala måste ofta göra omfattande investeringar i bandspelare, scannerutrustning o. d. Dessa investeringar kan uppgå till betydande belopp. Han kan också behöva bygga upp en försäljningsorganisation och påbörja annonsering för verksamheten i förväg. Det finns i praktiken exempel på fall där personer i stor omfattning annonserat om försäljning, förhyrning och byte av olovligt framställda inspelningar, som skulle importeras från ett annat land. Det är enligt min mening inte tillfredsställande att man i fall liknande de nu nämnda f. n. saknar möjlighet till straffrättsliga ingripanden innan kopiering har påbörjats eller import av utomlands framställda olovliga kopior har ägt rum. Jag föreslår därför att straff skall kunna ådömas även för försök och förberedelse till intrång i

rättigheter som är skyddade enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen. Med stöd av dessa regler skulle ingripande kunna ske mot den som har vidtagit förberedelser för att sätta igång verksamhet som bygger på olovligt framställda kopior. Ingripande skulle också kunna ske t. ex. mot medhjälpare som under uppbyggnadsstadiet har tagit sådan befattning med pengar eller hjälpmedel som omfattas av bestämmelserna om förberedelse till brott.

När det gäller ansvar för förberedelse är det visserligen ovanligt att föreskrifter härom meddelas beträffande brott med så lågt straffminimum som det är fråga om här. Ett sätt att komma till rätta med detta problem skulle kunna vara att införa en särskild straffskala för grova brott och att göra bestämmelserna för försök och förberedelse tillämpliga enbart i fråga om sådana brott. Som jag tidigare har påpekat kan det emellertid i fråga om brott mot den upphovsrättsliga lagstiftningen i högre grad än beträffande vanliga förmögenhetsbrott vara svårt att på ett tidigt stadium fastställa under vilken kategori som ett visst brott skulle falla. En viktig faktor vid bedömningen av om brottet är grovt måste vara omfattningen av den olovliga kopieringen, något som bara med svårighet låter sig bedömas innan den brottsliga verksamheten har påbörjats. Det är därför sannolikt att en bestämmelse om straff för försök och förberedelse, som endast avser särskilt grova brott mot den upphovsrättsliga lagstiftningen, skulle förfela en stor del av sitt syfte. Med hänsyn härtill är jag beredd att föreslå att bestämmelser införs om straff för förberedelse till brott mot den upphovsrättsliga lagstiftningen. Jag vill betona att i praktiken åtal för försök och förberedelse torde komma i fråga endast beträffande de grövre typerna av intrång som avses här.

2.9 Effektivare åtgärder beträffande olagliga exemplar

Departementsförslaget: Ett tillägg görs till bestämmelserna om avstående mot lösen m. m. av egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger. Tillägget avser att klargöra att bestämmelsen är tillämplig också på trycksatser och andra hjälpmedel som kan användas bara för framställning av sådan egendom. Vidare införs en ny bestämmelse om förverkande av föremål som har använts som hjälpmedel vid sådan exemplarframställning som utgör brott enligt upphovsrättslagstiftningen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med departementsförslaget (se promemorian s. 79–81).

Remissinstanserna: Samtliga godtar utredningens förslag eller lämnar det utan erinran.

Skäl för departementsförslaget: Både URL och FotoL innehåller f. n. regler om att den som gör sig skyldig till upphovsrättsintrång är skyldig att till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare mot lösen avstå egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger. En förutsättning härför är dock att sådant avstående anses vara skäligt. På yrkande av upphovsmannen eller hans rättsinnehavare kan rätten också efter vad som anses skäligt föreskriva, att sådan egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtas därmed för att förebygga missbruk.

Utredningen anmärker först att de nu gällande bestämmelserna om avstående mot lösen m. m. inte avser förverkande i straffrättslig mening. Enligt bestämmelserna har upphovsmannen eller hans rättsinnehavare ett enskilt – privaträttsligt – anspråk på att egendom som det här gäller antingen utlämnas till honom mot lösen eller underkastas åtgärder för att hindra missbruk. Utredningen anmärker vidare att dess förslag om att allmänt åtal skall kunna väckas även utan målsägandens medverkan, om åtal är påkallat från allmän synpunkt, medför att bestämmelserna om avstående mot lösen m. m. bör kompletteras. Jag delar denna uppfattning.

Om målsäganden inte gör någon angivelse och inte heller framställer yrkande att egendom som varit föremål för intrång skall utlämnas till honom mot lösen, kan det givetvis ej komma i fråga att föreskriva därom. Däremot bör säkerhetsåtgärder i form av förordnande om förstöring eller ändring m. m. kunna föreskrivas. I enlighet med vad utredningen har föreslagit bör sådana åtgärder kunna föreskrivas förutom i det fall som nu har nämnts även i fall då målsäganden gör angivelse men avstår från att framställa något yrkande beträffande avstående av egendomen. Det kan nämligen vara ett allmänt intresse att t. ex. en bokupplaga som ej har sanktionerats av författaren inte sprids till allmänheten. Liksom enligt gällande rätt bör rättens möjlighet att föreskriva åtgärder vara fakultativ. Ett skäl härtill är att några åtgärder självfallet inte bör föreskrivas, om t. ex. målsäganden förlikningsvis har gett sitt samtycke till att motparten förfogar över egendomen.

Utöver vad som nu har sagts finns det såsom utredningen har påpekat skäl att även ta upp frågan om den upphovsrättsliga lagstiftningen bör kompletteras med bestämmelser om förverkande i de fall som inte omfattas av bestämmelserna om avstående mot lösen m. m. Den egendom som omfattas av dessa bestämmelser utgörs i allmänhet av olagligt framställda exemplar av verk. I allmänhet gäller det piratupplagor av böcker, grammo-fonskivor, kassettband osv. Enligt förarbetena till bestämmelsen avses emellertid även egendom av annat slag, nämligen trycksats, kliché, form eller annat hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av ytterligare exemplar av det utnyttjade verket, och detta även om hjälpmedlet framställts lovligen (prop. 1960: 17 s. 395). Däremot omfattas ej apparater, t. ex. inspelningsapparater, som har använts vid olaglig framställning

av exemplar av ett visst verk men som kan användas även för framställning av exemplar av andra verk. Enligt gällande rätt kan sådana apparater inte fråntas den som olagligen har mångfaldigat ett verk. I enlighet med vad utredningen har föreslagit bör en möjlighet härtill införas. Att utvidga upphovsmannens privaträttsliga anspråk till att omfatta även egendom av detta slag synes emellertid ej böra komma i fråga. Lämpligare synes vara att i stället öppna en möjlighet att förklara egendom av detta slag förverkad. Som villkor bör gälla att förverkande är påkallat till förebyggande av brott eller att annars särskilda skäl föreligger. Sådant förverkande bör kunna ges både en preventiv och en repressiv funktion. Värdeförverkande bör därför kunna komma i fråga. Förverkande med stöd av de föreslagna reglerna bör i övrigt ske med tillämpning av de allmänna bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken. Reglerna om förverkande bör göras tillämpliga också i fall av försök eller förberedelse till intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen.

Slutligen föreslår jag i likhet med utredningen att den nuvarande lagtexten kompletteras med en uttrycklig föreskrift om att bestämmelserna om avstående mot lösen m. m. skall tillämpas också på klichéer och andra hjälpmedel som endast kan användas för framställning av olagliga exemplar.

2.10 Informationsåtgärder och rekommendationer till åklagarna m. m.

Departementsförslaget: Inga särskilda regler föreslås men åtgärder förordas i syfte att öka kännedomen om den upphovsrättsliga lagstiftningen och om påföljderna av intrång i rättigheter enligt denna.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med departementsförslaget (se promemorian s. 81–82).

Remissinstanserna: Utredningens förslag godtas eller lämnas utan erinran.

Skäl för departementsförslaget: Det är av stor betydelse såväl från rättighetshavarnas som från det allmännas synpunkt att reglerna i den upphovsrättsliga lagstiftningen efterlevs. Det har emellertid visat sig att kännedomen om den upphovsrättsliga lagstiftningen och dess funktioner i samhället inte är särskilt spridd. Även bland dem som har att tillse att lagstiftningen efterlevs saknas ibland insikt om dennas innebörd och om det stora intresset från såväl ekonomisk som ideell synpunkt av att intrång i rättigheterna beivras på ett effektivt sätt. Det är därför betydelsefullt att man försöker att i större omfattning än f. n. sprida kännedom om den upphovsrättsliga lagstiftningen såväl bland allmänheten som bland de rättsvårdande organen. Både de enskilda organisationerna och de myndigheter som ytterst har att tillse att lagstiftningen efterlevs har ett ansvar i detta hänseende.

Med hänsyn till den upphovsrättsliga lagstiftningens roll i dagens samhälle är det viktigt med en ökad kännedom både om denna lagstiftnings betydelse och om påföljderna för intrång i de rättigheter som den föreskriver. Jag avser därför att i olika hänseenden verka för en ökad information på detta område bl. a. från regeringskansliets sida.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
  2. lag om ändring i lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild.
- Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

53 §

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Samma lag vare, om någon till riket för spridning till allmänheten inför exemplar av verk, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle hava varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Paragrafen innehåller straffbestämmelser i fråga om intrång i rättigheterna enligt upphovsrättslagen.

De rättskränkningar som åsyftas i bestämmelsens *första stycke* är främst intrång i de egentliga upphovsrättsliga rättigheterna enligt 1 och 2 kap. i lagen, dvs. förfoganderätten och den ideella rätten. Vidare tar bestämmelsen sikte på överträdelse av testamentariska föreskrifter enligt 41 § andra stycket, dvs. sådana föreskrifter som avser upphovsrättens utövande eller som innebär ett bemyndigande för annan att meddela föreskrifter härom. Sådana föreskrifter är enligt den nämnda bestämmelsen bindande för efterlevande make och bröstarvingar. Slutligen avser straffbestämmelsen även intrång i det s. k. titelskyddet enligt 50 §. Där föreskrivs att litterärt eller konstnärligt verk inte får göras tillgängligt för allmänheten under sådan

titel, pseudonym eller signatur att verket eller dess upphovsman lätt kan förväxlas med förut offentliggjort verk eller dess upphovsman.

I paragrafens *andra stycke* finns en bestämmelse varigenom första stycket görs tillämpligt på import av exemplar av verk för spridning till allmänheten om exemplaret har framställts utom riket under sådana omständigheter att en sådan framställning inom riket skulle ha varit straffbar.

På skäl som närmare har utvecklats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5) föreslås en höjning av straffmaximum till fängelse i två år. Bestämmelsen har utformats i enlighet härmed. Någon anledning att differentiera straffskalan för de olika typer av överträdelser som täcks av straffbestämmelsen har såsom förut anförts inte ansetts föreligga.

Den väsentligaste anledningen till den nu föreslagna ändringen är de möjligheter som ny reproduktionsteknik ger att i stor, ofta kommersiell skala mångfaldiga skyddade verk och därigenom vålla stora skador för upphovsmännen och andra rättighetshavare. En tillämpning av den skärpta straffbestämmelsen och en straffmätning som tar hänsyn till motiven bakom den torde därför ofta bli aktuell i fall av omfattande kommersiella olovliga utnyttjanden av skyddade verk eller andra skyddade prestationer. Hittills har sådana utnyttjanden, åtminstone i Skandinavien, främst avsett fonogram, film eller videogram men bestämmelsen kan få betydelse också på andra områden.

Det kan framhållas att höjningen av straffmaximum även får en del andra betydelsefulla effekter som är ägnade att underlätta samhällets ingripanden mot piratkopiering. En sådan effekt är att den nuvarande tiden för åtalpreskription förlängs från två år till fem år (35 kap. 1 § brottsbalken). Från åklagarhåll har emellanåt framhållits att den nuvarande tiden för sådan preskription är alltför kort med hänsyn bl. a. till de ofta tidsödande och svåra utredningar som det här kan vara fråga om. En straffhöjning av den nu angivna storleken löser åtminstone delvis dessa svårigheter. Preskriptionstidens förlängning får betydelse även i en del mera komplicerade mål om olovliga offentliga framföranden av musik. Även möjligheterna att tillgripa tvångsmedel blir större om straffmaximum höjs. Sålunda kan häktning komma i fråga i större utsträckning än vad som nu är fallet (24 kap. 1 § rättegångsbalken). Detta medför även att anhållande kan ske i större omfattning än nu. Dessa möjligheter kan ha en mycket stor betydelse i utredningar om piratkopiering, eftersom det där ibland gäller att kunna handla snabbt så att inte den misstänkte exempelvis hinner undanröja bevis.

På grund av hänvisningen till första stycket får den ändrade straffbestämmelsen tillämpning också på de importsituationer som beskrivs i andra stycket.

I paragrafens *tredje stycke*, som saknar motsvarighet i utredningens förslag, har tagits in en bestämmelse om ansvar för försök eller förberedelse till brott som avses i paragrafens första och andra stycken. Förslaget kommenteras i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.8).

Den nya bestämmelsen tar sålunda sikte på ansvar för försök resp. förberedelse i två olika situationer. Den ena avser de inträngsfall som nämns i paragrafens första stycke och de övriga förfaranden som nämns där. Den andra avser de importsituationer som behandlas i paragrafens andra stycke.

Enligt den nya bestämmelsen kan i de situationer som sålunda angetts ansvar inträda för försök under de förutsättningar som anges i 23 kap. 1 § brottsbalken, dvs. om brottet har påbörjats utan att det kommit till fullbordan och fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter. Så kan exempelvis ansvar för försök till olovlig exemplarframställning inträda redan då framställningsprocessen har påbörjats även om några exemplar inte har hunnit framställas liksom i vissa andra fall då en person har vidtagit så långt framskridna åtgärder för framställning och distribution av piratkopior att försökspunkten kan anses uppnådd. Som exempel kan nämnas att en person har anskaffat inspelningsapparat som gör det möjligt att samtidigt framställa ett större antal musikkassetter och dessutom har byggt upp en försäljningsorganisation eller genom annonsering sökt anskaffa en kundkrets för olovligt framställda kassetter.

Vidare kan enligt den föreslagna bestämmelsen ansvar inträda för förberedelse till intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen och – vilket dock torde vara praktiskt mindre betydelsefullt – i de övriga situationer som omfattas av paragrafens första och andra stycken. En förutsättning är att de i 23 kap. 2 § brottsbalken uppställda rekvisiten är uppfyllda. Ansvar enligt denna bestämmelse kan inträda för den som med uppsåt att utföra eller främja brott lämnar eller tar emot pengar eller annat som vederlag eller kostnadstäckning för brottet. Under samma förutsättningar kan ansvar också inträda för den som anskaffar, förfärdigar, lämnar, mottar, förvarar, fortskaffar eller eljest tar befattning med vissa typer av hjälpmedel för brottet. Det skall här vara fråga om hjälpmedel som är jämförliga med de i lagrummet nämnda typerna, varvid jämförelsen med förfälskningsverktyg ligger närmast till hands. Det bör särskilt understrykas att endast befattning med sådant som typiskt sett är hjälpmedel för utförande eller främjande av brott kan medföra ansvar. Sådant ansvar kan därför främst komma i fråga vid innehav etc. av sådan egendom som avses i den föreslagna lydelsen av 55 § första stycket, dvs. hjälpmedel som endast kan användas för framställning av olovliga exemplar. Om hjälpmedlet däremot lika väl kan användas för framställning av lovliga exemplar kan typiskt sett ansvar för förberedelse inte ifrågakomma.

Av hänvisningen till 23 kap. brottsbalken följer vidare att bestämmelserna i kapitlets 3 § om frivilligt tillbakaträdande m. m. blir tillämpliga.

Om ansvar för försök eller förberedelse kan komma i fråga, skall beaktas de särskilda straffmättningsbestämmelserna för försök i 23 kap. 1 § andra stycket och för förberedelse i samma kapitlets 2 § tredje stycke. För försök

till brott mot den upphovsrättsliga lagstiftningen kommer då att gälla att straffet skall bestämmas högst till vad som gäller för fullbordat brott. För förberedelse kommer att gälla att straffet skall bestämmas under den högsta gräns som gäller för fullbordat brott. Om faran för brottets fullbordande var ringa, skall inte dömas till ansvar.

55 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. *Detsamma gäller i fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts.*

Väcks i fråga om egendom som avses i första stycket ej yrkande om tillämpning av bestämmelserna däri, äger rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att egendomen skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas med den för att förebygga missbruk. Vad som nu har sagts gäller dock ej, om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den och ej heller om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av verk som utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål som har använts vid försök till brott som avses här eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder mot olagligt framställda exemplar m. m. Den tar sikte på sådan egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger. En domstol kan enligt första stycket i dess nuvarande lydelse i den omfattning som anses skälig förordna att egendomen skall avstås mot lösen eller att den skall förstöras, ändras osv. I nuvarande andra stycket finns vissa föreskrifter om reglernas tillämpning i fall av godtrosvärk m. m.

Paragrafen har ändrats i enlighet med vad som har anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.9).

Till bestämmelsen i *första stycket första meningen* om att upphovsmannen eller hans rättsinnehavare har rätt att lösa till sig egendom med avseende på vilken upphovsrättsintrång ägt rum har fogats en ny mening, enligt vilken rätten till inlösen skall avse trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom av angivet slag. Bestämmelsen innebär endast ett förtydligande av gällande rätt.

Nuvarande andra meningen i första stycket om säkerhetsåtgärder har fått bilda ett nytt *andra stycke*. Enligt *första meningen* har tillämpningen

av bestämmelsen gjorts beroende av att yrkande om inlösen enligt första stycket inte framställts. Det nuvarande villkoret för meddelande av säkerhetsåtgärd, att yrkande därom framställts, har fått utgå. Rätten skall alltså kunna meddela sådan föreskrift *ex officio*, under den redan nämnda förutsättningen att upphovsmannen ej påkallat rätt till inlösen. Har sådan begäran gjorts men ansetts böra lämnas utan bifall, torde ej heller säkerhetsåtgärd som här avses vara påkallad.

En remissinstans har tagit upp frågan om förhållandet mellan de av utredningen föreslagna reglerna om avstående mot lösen m. m. och brottsbalkens förverkandebestämmelser i 36 kap. 3 § brottsbalken. Dessa bestämmelser är till skillnad från 1 och 2 §§ i samma kapitel tillämpliga även inom specialstraffrätten. Enligt den först nämnda bestämmelsen i brottsbalken kan föremål, som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning, förklarar förverkade. I stället för förverkande kan rätten enligt 36 kap. 5 § brottsbalken föreskriva om åtgärd för att förebygga missbruk. Bestämmelsen i 36 kap. 3 § tar alltså sikte på egendom som typiskt sett utgör hjälpmedel till brott. I regel faller inte egendom som avses i 55 § första stycket in under denna kategori. Det kan emellertid inte uteslutas att bestämmelsen i 36 kap. 3 § i vissa fall kan få tillämpning på sådan egendom. I enlighet med vad som gäller enligt allmänna principer bör då brottsbalkens regler tillämpas. En bestämmelse härom har tagits in i *andra meningen*. Om beslut angående förverkande eller föreskrift om åtgärd till förebyggande av missbruk inte meddelas enligt brottsbalken kan åtgärd enligt andra stycket första meningen komma i fråga. Som framgår av vad som nyss har sagts har denna bestämmelse ett betydligt vidsträcktare tillämpningsområde än 36 kap. 3 § brottsbalken som innehåller tämligen snävt formulerade rekvisit. Med stöd av 55 § andra stycket kan alltså åtgärder föreskrivas beträffande egendom som avses i paragrafens första stycke även i fall då egendomen inte kan befaras komma till brottslig användning.

Om förverkande eller föreskrift enligt brottsbalken till förebyggande av missbruk kan komma i fråga beträffande egendom som avses i 55 § första stycket, måste bedömningen om förverkande eller föreskrift skall meddelas ske med hänsyn tagen till eventuella privaträttsliga anspråk om avstående av egendomen enligt första stycket i förevarande paragraf. Om ett sådant anspråk har framställts, faller nämligen i regel förutsättningarna för tillämpning av 36 kap. 3 § brottsbalken bort, eftersom det då inte längre kan befaras att egendomen kan komma till brottslig användning.

Till ett *tredje stycke* i paragrafen har förts bestämmelsen i nuvarande andra stycket om tillämpning av reglerna om lösen och säkerhetsåtgärder i fall av godtrosförvärv m. m.

Genom den i paragrafens första stycke intagna hänvisningen till 53 § kommer bestämmelserna om avstående mot lösen m. m. i första—tredje styckena i förevarande paragraf att bli tillämpliga också i fall av försök eller förberedelse till brott som där avses.

I ett nytt *fjärde stycke* har upptagits en ny bestämmelse om förverkande av apparatur o. d. i enlighet med vad som närmare har utvecklats i den allmänna motiveringen. För sådant förverkande gäller de allmänna bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken utan att detta behöver särskilt anmärkas. Bestämmelsen är uppbyggd efter mönster av 36 kap. 2 § brottsbalken. Den avser såväl föremåls- som värdeförverkande och kan få tillämpning även i andra situationer än dem som kan träffas av kriterierna i 36 kap. 3 § brottsbalken.

Vid bedömande av om förverkande skall ske måste beaktas att det här ofta kan röra sig om relativt dyrbar egendom, exempelvis inspelningsapparatur. Det är därför viktigt att hänsyn tas till målsägandens möjligheter att exempelvis genom utmätning i sådan egendom få täckning för sina skadeståndskrav. Vid bedömningen av om särskilda skäl finns för förverkande bör därför bland andra omständigheter också beaktas att förverkande ej sker på sådant sätt eller i sådana situationer att man skadar målsägandens nu nämnda intressen.

Som en sista mening i fjärde stycket har tagits in en regel varigenom stycket görs tillämpligt också på föremål som har använts vid försök eller förberedelse till brott som här avses.

Egendom som skäligen kan antas vara förverkad på grund av den nu föreslagna bestämmelsen kan tas i beslag enligt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken. Regeln om beslag i 59 § tredje stycket har därför ingen direkt tillämpning på sådan egendom. Någon anledning att jämka denna regel synes dock knappast föreligga.

57 §

Vad i 53–56 §§ sägs skall *ha* motsvarande tillämpning med avseende på rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Straff som föreskrivs i 53 § första stycket skall ådömas också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning utbjuder eller i övrigt till allmänheten sprider grammfonskiva, film eller annan anordning som avses i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser eller framställts utom riket under sådana omständigheter att en dylik framställning här i riket skulle ha varit straffbar enligt denna lag.

För försök eller förberedelse till brott som avses i andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Bestämmelserna i 54–56 §§ skall tillämpas också på den som till allmänheten sprider anordning som avses i andra stycket. Ersättning enligt 54 § första stycket skall dock betalas endast om spridningen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Paragrafen anger i sin nuvarande lydelse att bestämmelserna i 53–56 §§ skall äga motsvarande tillämpning på rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. Detta innebär att straff kan ådömas (53 §), skadestånd utdömas (54 §) och förordnande om avstående av egendom etc. (55 och 56 §§) meddelas även vid intrång i närstående rättigheter.

Som anges i den allmänna motiveringen har utövande konstnärer, fonogramframställare och radioföretag endast i vissa fall möjlighet att ingripa mot *spridning* av olovligen framställda exemplar av inspelningar. Det föreslås därför att *möjligheter* skall ges att *ingripa* mot sådan spridning genom straff- och skadeståndsrättsliga sanktioner.

Bestämmelser om straffrättsliga sanktioner i detta hänseende har införts som ett nytt *andra stycke* i paragrafen. Bestämmelsen innebär att den som till allmänheten sprider grammofonskiva, film eller annan anordning som avses i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser skall dömas på sätt som sägs i 53 § första stycket om det har skett uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Att framställningen skall ha skett i strid mot 45, 46 eller 48 § innebär att spridningen inte faller under bestämmelsen, om den avser anordningar som har framställts med stöd av någon av de bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten som nämnda paragrafer hänvisar till. Om lovligen framställda exemplar används för framställning av ytterligare exemplar utan tillstånd så utgör detta en olovlig kopiering som kan beivras med stöd av andra bestämmelser i lagen.

Bestämmelsen i andra stycket tar vidare sikte på spridning till allmänheten av exemplar som har framställts utom riket under sådana omständigheter att en sådan framställning här i riket skulle ha varit straffbar enligt URL. Import av sådana exemplar är redan straffbar genom att regeln i 53 § andra stycket är tillämplig på grund av den allmänna hänvisning till denna paragraf som görs i 57 § första stycket.

Genom de nu nämnda bestämmelserna blir det möjligt att ingripa med straffsanktion mot den som sprider s. k. piratkopior av inspelningar. En förutsättning är som har nämnts att spridningen sker till allmänheten. En förutsättning är vidare att uppsåt eller grov oaktsamhet föreligger. Straffsatsen i 53 § skall tillämpas, dvs. böter eller fängelse i högst två år. Av 59 § i dess föreslagna lydelse framgår att åtal får väckas efter angivelse av målsägande eller om det anses påkallat från allmän synpunkt.

Som ett nytt *tredje stycke* har tagits in en regel varigenom ansvarsbestämmelsen mot spridning av vissa typer av upptagningar enligt andra stycket har gjorts tillämplig också på försök eller förberedelse till sådant brott.

Enligt ett nytt *fjärde stycke* i 57 § görs reglerna i 54–56 §§ tillämpliga på den som till allmänheten sprider anordning, dvs. upptagning, som avses i paragrafens andra stycke.

I 54 § första stycket föreskrivs att den som i strid mot URL eller mot föreskrift enligt 41 § andra stycket utnyttjar ett verk skall till upphovsman-
nen eller hans rättsinnehavare betala ersättning som utgör skäligt vederlag för utnyttjandet. Detta gäller i alla fall som täcks av bestämmelsen, dvs. oberoende av det subjektiva rekvisitet. Det har emellertid ansetts föra för långt att, som följer av utredningens förslag, göra spridare som avses i 57 §

andra stycket ersättningsskyldig även i fall då han handlat i god tro beträffande det spridda materialets karaktär, exempelvis då spridningen har avsett inspelningar som han har fått från en välrenommerad producent och som han inte har haft någon anledning misstänka vara piratmaterial.

Ersättningsskyldighet för spridare i fall som avses i 54 § första stycket, dvs. när det gäller skäligt vederlag för utnyttjandet av den skyddade prestationen, föreskrivs därför endast i situationer då uppsåt eller oaktsamhet föreligger. Hänvisningen till 54 § andra stycket innebär att vid uppsåtliga eller oaktsamma spridningsåtgärder ersättning skall utgå även för annan förlust samt lidande eller annat förfång. Hänvisningen till 54 § tredje stycket innebär att ersättning för förlust, lidande eller annat förfång skall utgå exempelvis om spridningen samtidigt innebär en åtgärd som kränker ideell rätt.

Den som är berättigad till ersättningen är den eller de rättighetshavare som skulle ha gett samtycke till framställningen av de olovliga exemplar som har spritts.

Enligt hänvisningen till 55 och 56 §§ kan tillämpning även ske av reglerna om avstående mot lösen eller förstöring m. m. av den olovliga spridda egendomen. I fråga om tillämpningen av dessa regler hänvisas bl. a. till vad som har sagts i specialmotiveringen till 55 §.

59 §

Brott som avses i denna lag får åtalas av åklagare *endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.*

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket må städse beivras av upphovsmannens efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.

Egendom varom i 55 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtalsrätt och föreskriver i första stycket i den nuvarande lydelsen att brott som avses i URL får åtalas av allmän åklagare bara om det anges till åtal av målsägande. I andra och tredje styckena finns regler om rätt för bl. a. efterlevande att beivra vissa brott och om beslag på egendom som avses i 55 §.

Mot bakgrund av de överväganden som har redovisats i den allmänna motiveringen har i *första stycket* föreskrivits att åtal får ske även utan angivelse, om åtal anses påkallat från allmän synpunkt.

Vad angår innebörden av uttrycket "från allmän synpunkt" bör åtalsprövningen, på samma sätt som har framhållits i anslutning till andra bestämmelser av motsvarande slag, ske med hänsyn såväl till brottets art och syfte som till omständigheterna vid dess begående. Som har antytts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6) bör särskilt beaktas vikten av att den från kulturpolitisk synpunkt gjorda avvägning mellan olika intressen som upphovsrättslagstiftningen innehåller inte rubbas genom olovliga ut-

nyttjanden av skyddade alster. Denna synpunkt får allt större betydelse genom den tekniska utvecklingen som ständigt frambringar nya metoder för sådana utnyttjanden och därmed medför ökande risker för att denna balans rubbas. Omfattande utnyttjanden som lämnas opåtalade kan på sikt få starkt negativa konsekvenser inte bara för rättighetshavarna utan också för andra viktiga samhällsintressen.

Den nu införda möjligheten till åtal även utan angivelse bör ses mot denna bakgrund. Den stora betydelsen av att upphovsrättslagstiftningens skyddssystem verkligen upprätthålls bör vara vägledande för åklagarmyndigheternas bedömningar i fall då inte någon direkt angivelse föreligger från målsägande. I många situationer där det är svårt att finna målsäganden eller få kontakt med honom eller där det faktiskt eller rättsligt är osäkert vem som är målsägande, kan det ändå vara viktigt att ett straffrättsligt ingripande sker. Andra fall där en tillämpning av den nya åtalsregeln kan bli aktuell är när man exempelvis i samband med husrannsakan eller annan tvångsåtgärd utöver de exemplar som omfattas av angivelse även påträffar annat material som uppenbarligen eller med stor sannolikhet har framställts olovligt. En annan situation kan föreligga exempelvis vid intrång i titelskyddet enligt 50 § URL i fråga om verk där skyddstiden har gått ut och där följaktligen någon egentlig målsägande inte finns. Det kan då också tänkas förekomma situationer där målsäganden av speciella skäl inte själv vill ingripa men där det ändå från allmän synpunkt kan vara viktigt att gärningen inte får passera opåtalad. Självfallet bör emellertid vid prövningen av om åtal skall ske största hänsyn tas till målsägandens inställning.

Ikraftträdande m. m.

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1982.

Av allmänna straffrättsliga principer följer att bestämmelsen om förhöjt straffmaximum skall tillämpas endast på brott som har begåtts efter bestämmelsens ikraftträdande. Detsamma gäller i fråga om de nya bestämmelserna i 55 § andra och fjärde styckena och den nya regeln om straff och skadestånd för spridningsåtgärder i 57 § liksom beträffande de nya föreskrifterna om straff för försök och förberedelse. I fråga om den nya åtalsregeln i 59 § kommer principen i 7 § andra meningen lagen (1964:163) om införande av brottsbalken att bli tillämplig. Enligt denna skall åklagares befogenhet att tala å brott bedömas enligt äldre lag bl. a. om när handlingen företogs särskilt villkor var föreskrivet för sådant åtal. Härav följer att rätt för åklagare att väcka talan om brott enligt URL utan angivelse av målsägande föreligger endast i fråga om brott som har begåtts efter ikraftträdandet av den nya bestämmelsen.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild

16 §

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen, döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Samma lag vare, om någon till allmänheten sprider eller till riket för sådan spridning inför exemplar av fotografisk bild, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för intrång i rättigheter enligt FotoL. I paragrafens *första stycke* har straffmaximum höjts från fängelse sex månader till fängelse två år. Som ett nytt *tredje stycke* har tillagts en bestämmelse om ansvar även för försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena i paragrafen. I fråga om innebörden av den nya bestämmelsen hänvisas till vad som har sagts om motsvarande bestämmelse i 53 § tredje stycket URL.

18 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. *Detsamma gäller i fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts.*

Väcks i fråga om egendom som avses i första stycket ej yrkande om tillämpning av bestämmelserna däri, äger rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att egendomen skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas med den för att förebygga missbruk. Vad som nu har sagts gäller dock ej, om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av fotografisk bild som utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål som har använts vid försök till brott som avses här eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

Den nya förverkandebestämmelsen i paragrafens fjärde stycke har – liksom motsvarande bestämmelse i URL – gjorts tillämplig också på försök och förberedelse. I övrigt har i förevarande paragraf gjorts motsva-

rande ändringar som i 55 § URL. I fråga om tillämpningen av de nya bestämmelserna hänvisas till vad som har anförts beträffande den nyssnämnda bestämmelsen i URL.

21 §

Brott som avses i denna lag får åtalas av åklagare *endast om målsägande angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.*

Egendom varom i 18 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

I fråga om möjligheten till åtal när så finnes påkallat från allmän synpunkt hänvisas till vad som har sagts i samband med motsvarande regel i 59 § URL.

Ikraftträdande

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1982.

I fråga om tillämpningen av de nya bestämmelserna hänvisas till vad som har anförts i motsvarande hänseende i fråga om URL.

5 Hemställan

Jag hemställer om att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
2. lag om ändring i lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Sammanfattning av upphovsrättsutredningens promemoria

I promemorian har utredningen tagit upp dels frågan om de sanktionsmöjligheter som finns i dag är tillräckliga, dels vilka ytterligare åtgärder som kan anses erforderliga. När det gäller besvarande av den första frågan finns det enligt promemorian olika faktorer som måste beaktas. Ett antal rättsfall på senare tid har visat att polis, åklagare och domstolar i de aktuella situationerna har ingripit på ett effektivt sätt med sanktioner av olika slag som bör ha tjänat som en varning till dem som är eller kan tänkas vara inblandade i piratkopieringsverksamhet. Det finns emellertid enligt utredningens mening skäl att anta att de fall som hittills har förts till domstol bara utgör en liten del av den piratkopiering och försäljningsverksamhet av piratkopior som förekommer. Anledningen härtill är bl. a. att ärenden rörande piratkopiering har blivit allt svårare att utreda. Detta beror på många faktorer. Ärendena har fått en alltmer komplicerad karaktär. I många fall rör det sig om många inblandade som i verksamheten har olika uppgifter och som ofta finns på olika håll. Stundom uppstår svårigheter att hinna slutföra utredningar innan preskriptionstiden har gått ut.

De brister och svårigheter som finns f. n. blir enligt promemorian allt mera kännbara i samma mån som förutsättningarna för piratverksamheten underlättas genom den tekniska och ekonomiska utvecklingen. Den snabba tekniska utvecklingen när det gäller inspelningsapparaturl kan medföra att den illegala kopieringsverksamheten ökar ännu mera. Härtill torde också de stora förtjänstmöjligheterna i samband med piratkopieringen komma att bidra. Därigenom ökar också risken för att vi här i Sverige liksom har skett i vissa andra länder får en anknytning av denna verksamhet till grövre organiserad brottslighet.

Mot den bakgrund som nu har nämnts är det enligt promemorian angeläget att sanktionssystemet i upphovsrättslagstiftningen är utformat på ett sådant sätt att man effektivt kan bekämpa upphovsrättsintrång och särskilt då den typ av kommersiella utnyttjanden som utgörs av piratkopiering av fonogram och videogram. Utredningen delar den uppfattning som har kommit till uttryck i annat sammanhang att sanktionssystemet från denna synpunkt uppvisar vissa brister redan i förhållande till dagens situation. Systemet bör därför utformas så att det ger möjligheter till effektivare ingripanden. Särskilt viktigt är detta med hänsyn till en möjlig framtida ökning av piratverksamheten i Sverige.

Utredningen nämner i sammanhanget f. ö. att skärpta åtgärder mot intrång i upphovsrätt skulle få betydelse även på ett annat område än piratkopieringen, nämligen när det gäller olovliga framföranden av skyddade verk. Enligt uppgifter från STIM, som förvaltar kompositörernas s. k. utföranderättigheter, händer det inte så sällan att mål om olovliga framfö-

randen preskriberas därför att utredningen är komplicerad och tar lång tid, exempelvis när det gäller utländska anordnare. Vidare finns det vissa anordnare som på ett mera systematiskt sätt använder musik utan tillstånd och som möjligen skulle avskräckas härifrån av skärpta straff. Det har enligt promemorian f. ö. inte så sällan hänt att även denna typ av olovlig verksamhet har varit kopplad till olika slag av ekonomisk brottslighet.

I promemorian läggs fram förslag till höjning av straffmaximum för intrång i rättigheter som är skyddade i den upphovsrättsliga och fotografirättsliga lagstiftningen från nuvarande fängelse i sex månader till fängelse i två år. Anledningen är framför allt behovet av att effektivt kunna bekämpa den s. k. piratkopieringen av upphovsrättsligt skyddat material, speciellt ljudinspelningar och filmer/videogram. En konsekvens av ändringen är att man bl. a. får betydligt större möjligheter än i dag att ingripa med olika tvångsmedel redan på förundersökningsstadiet.

Mot den bakgrund som nu har nämnts föreslås också en ändring i åtalsbestämmelserna. I dag krävs för åtal för intrång som här avses att angivelse sker från målsägandens sida. Detta har visat sig vara en mindre tillfredsställande ordning. Det föreslås därför att åtal även skall kunna ske om så är påkallat från allmän synpunkt.

Utöver vad som nu har sagts föreslås inom området för s. k. närstående rättigheter – skydd för utövande konstnärer m. fl. – införandet av en straff- och skadeståndsbestämmelse riktad mot den som sprider olovligen tillverkat eller importerat material. Det finns i dag endast begränsade möjligheter att komma åt sådana spridare och det har visat sig föreligga ett behov av mera direkt verkande åtgärder i detta hänsende.

Slutligen föreslås vissa justeringar av mera teknisk karaktär i bestämmelserna.

Utredningens lagförslag

1 Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 53, 55, 57 och 59 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, dömes, *såframt* det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst *sex månader*.

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, dömes, *om* det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst *två år*.

Samma lag vare, om någon till riket för spridning till allmänheten inför exemplar av verk, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle hava varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

55 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *å* vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. *På yrkande av denne äger ock rätten* efter vad som finnes skäligt föreskriva, att *sådan egendom* skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder *skola* vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *på* vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. *Som sådan egendom anses även trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu sagts.*

Väckes i fråga om egendom som avses i första stycket ej yrkande om tillämpning av bestämmelserna däri, äger rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att *egendomen* skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder *skall* vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Nuvarande lydelse

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill och ej heller om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill och ej heller om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.

Föremål, vilket har använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av verk som utgör brott enligt denna lag och vilket kan användas även för framställning av exemplar av andra verk, eller föremålets värde får förklaras förverkat om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger.

57 §

Vad i 53–56 §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning med avseende å rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Vad i 53–56 §§ sägs skall ha motsvarande tillämpning med avseende på rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Bestämmelserna i 53 § första stycket skall ha motsvarande tillämpning om någon till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider anordning, som anges i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot lagen. Detsamma gäller om någon till allmänheten sprider anordning som nu sagts, där anordningen har framställts utom riket under sådana omständigheter att en dylik framställning här i riket skulle ha varit straffbar enligt denna lag.

Om någon till allmänheten sprider anordning som avses i andra stycket skall 54–56 §§ ha motsvarande tillämpning.

59 §

Brott som avses i denna lag må ej åtalas av allmän åklagare, där det ej angives till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket må städse beivras av upphovsmannens efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Egendom varom i 55 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den

2 Lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild

Häri genom föreskrivs att 16, 18 och 21 §§ lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen dömes, *såframt* det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst *sex månader*.

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen dömes, *om* det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst *två år*.

Samma lag vare, om någon till allmänheten sprider eller till riket för sådan spridning inför exemplar av fotografisk bild, där exemplaret framställs utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

18 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligen, mot lösen avstå egendom med avseende *å* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. *På yrkande av denne* äger *ock* rätten efter vad som finnes skäligen föreskriva, att *sådan* egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder *skola* vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligen, mot lösen avstå egendom med avseende *på* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. *Som sådan* egendom *anses även trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu sagts.*

Väckes i fråga om egendom som avses i första stycket ej yrkande om tillämpning av bestämmelserna däri, äger rätten efter vad som finnes skäligen föreskriva, att egen-

Nuvarande lydelse

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill.

Föreslagen lydelse

domen skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill.

Föremål, vilket har använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av fotografisk bild som utgör brott enligt denna lag och vilket kan användas även för framställning av exemplar av andra fotografiska bilder, eller föremålets värde får förklaras förverkat om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger.

21 §

Brott som avses i denna lag må ej åtalas av allmän åklagare, där det ej angives till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

Egendom varom i 18 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den

Sammanställning av remissyttrandena över upphovsrättsutredningens promemoria (Ds Ju 1981: 7) Skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång.

1 Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av justitiekanslern, riksåklagaren, hovrätten för Nedre Norrland, Stockholms tingsrätt, rikspolisstyrelsen, brottsförebyggande rådet, universitets- och högskoleämbe-
tet, Sveriges industriförbund, Sveriges advokatsamfund, Pressens samarbetsnämnd, Konstnärliga och litterära yrkesutöva-
res samarbetsnämnd (KLYS), Föreningen Svenska Läromedelsproducenter, Svenska Fotografernas Förbund, Bildleverantörernas förening, Svenska musikförläggare-
föreningen, Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) u. p. a., Svenska artisters och musikers intresseorganisation (SAMI), Svenska bokförläggareföreningen, Sveriges Radio AB, Sveriges Riksradio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska gruppen av the International Federation of Producers of Phonograms and Videograms (IFPI), Svenska kommunförbundet samt Landstingsförbundet. Dessutom har yttrande inkommit bl. a. från Föreningen Sveriges Praktiserande Arkitekter.

2 Innehållet i remissyttrandena

2.1 Allmänt

Samtliga remissinstanser som har avgivit yttrande i sak tillstyrker eller lämnar utan erinran huvudpunkterna i utredningens förslag. I huvuddelen av yttrandena utvecklas även synpunkter i olika hänseenden på förslaget. Dessa synpunkter redovisas i det följande. *Pressens samarbetsnämnd, Konstnärliga och litterära yrkesutöva-
res samarbetsnämnd (KLYS)* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* tillstyrker emellertid förslagen utan närmare kommentarer.

Justitiekanslern anför att han från de synpunkter som han har att beakta – främst rättssäkerhetssynpunkter – inte har något att erinra mot förslagen i promemorian.

Riksåklagaren har överlämnat yttranden från överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt och länsåklagaren i Värmlands län och anför:

Erfarenheterna från andra länder ger anledning befara, att den illegala verksamheten på upphovsrättens område, främst beträffande fonogram och videogram, även i vårt land kommer att öka. Möjligheterna att utnyttja

den snabba tekniska utvecklingen och att därav dra avsevärd vinning gör dessutom denna marknad till en attraktiv del av den organiserade brottsligheten. De ändringar i den immaterialrättsliga lagstiftningen som nu föreslås synes ägnade att möta den väntade utvecklingen och är att hälsa med tillfredsställelse. Den föreslagna höjningen av straffmaximum och ändringen i åtalsbestämmelsen betonar samhällets syn på nödvändigheten av att effektivt skydda dels de immaterialrättsliga rättigheterna, dels samhällets behov av ett brett kulturellt utbud. Att brottsliga gärningar på det nu aktuella området givits ett högre straffvärde och en vidgad strafflatitud medför rent tekniskt, att rättegångsbalkens bestämmelser om tvångsmedel i större utsträckning kan komma till användning. Detta ger givetvis en ökad effektivitet åt åklagaren under förundersökningen. Å andra sidan kan detta också medföra en ökad belastning av åklagarväsendets resurser som redan är hårt ansträngda. Jag anser mig dock inte kunna på den grunden avstyrka förslaget.

Överåklagaren i Stockholm anför: Tillströmningen till åklagarmyndigheten i Stockholm av mål rörande olovliga förfaranden med fonogram och videocgram har under 1979, 1980 och början av 1981 ej varit särdeles stor och har rört endast brott av tämligen ringa beskaffenhet. Sedan försommaren 1981 har emellertid inkomna anmälningar och på grund av dem inleda förundersökningar om olovliga förfaranden med videocgram, i första hand framställning och försäljning av piratkopior av filmverk, ökat påtagligt och avser brottslighet av betydande omfattning. Det förekommer också omständigheter, som ger stöd åt uppfattningen att man kan befara att brottsligheten med videocgram har anknytning till annan grövre organiserad brottslighet av ekonomisk natur.

Nuvarande bestämmelser i upphovsrättslagen ger ej tillräckliga möjligheter att ingripa mot piratkopiering. Inte heller vid andra former av intrång i upphovsrätt är nuvarande bestämmelser tillräckliga. Sålunda har det förekommit att förundersökningar tagit mycket lång tid endast på grund av svårigheter att anträffa den misstänkte och höra honom. Ökade möjligheter till anhållande och häktning skulle innebära att förundersökningar kunde genomföras snabbare och mera rationellt och att tid som nu åtgår till eftersökning i stället kunde användas till utredning.

Det föreligger ett stort behov av samtliga de möjligheter till mera ingripande åtgärder mot upphovsrättsintrång, som föreslås. Utredningens förslag till ändring av upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografi tillstyrks därför.

Länsåklagaren i Värmlands län anför: Upphovsrättsintrång i form av piratkopieringar av fonogram och videocgram har svåra skadeverkningar. Skadeverkningarna är kanske i första hand av ekonomisk art men även kulturella värden angrips genom den illegala verksamheten. Hittills torde sådan verksamhet ha förekommit endast i relativt begränsad omfattning i vårt land. Riskerna för att verksamheten trappas upp ökar emellertid i takt

med den tekniska utvecklingen, som gör det möjligt att på ett enkelt och billigt sätt göra bra kopieringar och få avsättning för dessa hos allmänheten. Mot denna bakgrund är det angeläget att lagstiftningen är utformad på ett sådant sätt att den ger effektiva möjligheter att bekämpa den illegala verksamheten. De förslag som läggs fram i promemorian om straffskärpning för upphovsrättsintrång tillgodoser dessa syften på ett tillfredsställande sätt. Genom straffskärpningen blir det sålunda möjligt att i ökad omfattning använda tvångsmedel och förutsättningarna för att utreda och beivra brotten förbättras genom att preskriptionstiden förlängs. Jag tillstyrker därför den föreslagna straffskärpningen.

Det föreslås också att åtal skall få väckas inte endast efter angivelse av målsäganden utan även när åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Denna ändring i åtalsmöjligheterna kan knappast få annat än marginell betydelse. I vissa fall kan det emellertid vara svårt att klara ut vem som är målsägande och ibland kan det vara svårt att i tid få fram en angivelse. Det kan också tänkas att angivelse inte lämnas, därför att målsäganden har fått sina ekonomiska anspråk tillgodosedda, men att det ändå finns vissa allmänna intressen som motiverar ett åtal. I sådana fall bör det finnas möjlighet att väcka åtal, trots att angivelse inte föreligger. Jag tillstyrker därför ändringen i fråga om åtalsförutsättningarna.

Hovrätten för Nedre Norrland anför: En reform som ökar möjligheterna att bekämpa upphovsrättsintrång framstår, mot bakgrund av den situation som f. n. föreligger och den betydande risk för att den s. k. piratkopieringen kommer att öka i omfattning, såsom i hög grad önskvärd. Eftersom några mera genomgripande förändringar i den gällande ordningen inte torde vara att förvänta inom en nära framtid, är det angeläget att sådana ändringar i det nuvarande regelsystemet som befunnits erforderliga kommer till stånd utan tidsutdräkt. Detta gäller i första hand åtalsreglerna som ger en vidgad möjlighet till ingripande mot intrång i upphovsrätten. Mot den angivna bakgrunden kan hovrätten tillstyrka det framlagda förslaget.

Stockholms tingsrätt anför: Det som nu främst tilldrar sig intresse är den oroande utvecklingen vad gäller framställning och distribution av s. k. piratkassetter. Utredningen finner att dagens lagstiftning ej ger möjlighet till tillräckligt effektiv bekämpning av denna form av brottslighet.

Påföljden för uppsåtligt eller grovt oaktsamt intrång i upphovsrätt är nu böter eller fängelse i högst sex månader. Efter att ha övervägt tre olika möjligheter har utredningen stannat för att vidta endast den ändringen av straffbestämmelsen att straffmaximum höjs till fängelse två år. Tingsrätten, som inte själv har någon erfarenhet av mål angående piratkopiering, delar uppfattningen att sådan verksamhet i större skala utgör så allvarlig brottslighet att den bör kunna föranleda frihetsstraff överstigande nuvarande straffmaximum. Ett välkänt förhållande är domstolarnas obenägenhet att utmäta sådant straff inom de övre två tredjedelarna av en straffskala. Detta kan ifråga om nu aktuell skala leda till straff som i jämförelse med

påföljder för annan brottslighet framstår som väl låga. Ett exempel härpå är den av utredningen under 4.2.2 omnämnda hovrättsdomen, enligt vilken straffet sattes till fängelse blott en månad trots att hovrätten själv konstaterade att en betydande rättskränkning förelåg. En viktig fördel med förslaget om höjning av straffskalan är att därigenom erhålls en behövlig förlängning av preskriptionstiden och ökade möjligheter till tvångsåtgärder. Behovet av åtgärder i den riktningen har utredningen klart belyst. Under åberopande av det anförda biträder tingsrätten förslaget om höjning av maximum till fängelse två år.

Tingsrätten godtar även vad utredningen i övrigt anfört och har ingen erinran mot den lagtext som föreslagits.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker i sak de föreslagna lagändringarna. Härutöver anför styrelsen att straff-, lösen- och förverkandebestämmelserna i upphovsrättslagen bör tas upp i var sin paragraf till åstadkommande av bättre systematik.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) – som i sitt yttrande även går in på olika mera tekniska frågor vilka redovisas längre fram i remissammanställningen – anför helt allmänt i fråga om förslaget:

Den snabba tekniska utvecklingen har medfört att helt nya möjligheter skapats att göra intrång i upphovsrätten och denna närstående rättigheter. Särskilt beträffande fonogram och videogram finns nu metoder för att förhållandevis enkelt i stor skala olovligen framställa exemplar av skyddade verk. Internationellt sett har också, som utredningen redogör för, spridning av sådana illegala framställningar antagit en betydande omfattning. Utan effektiva motåtgärder finns anledning att befara att omfattningen kan öka ytterligare, dels genom fortsatta tekniska framsteg och dels genom större marknader. Vad som inte är ägnat att förvåna, men oroar, är att verksamhet av detta slag visat sig ha nära förbindelser med organiserad brottslighet av annat slag. Själva förfarandena sker ofta i väl organiserade och yrkesmässiga former.

Relativt sett synes Sverige ha varit ganska förskonat från mer allvarliga fall av intrång av det aktuella slaget. Detta utesluter dock inte att det också här finns anledning att även med straffrättsliga medel stävja en hotande utveckling. Förslagen i den remitterade promemorian utgör i detta perspektiv en väsentlig förbättring av gällande rättsläge. I allt väsentligt anser också BRÅ att förslagen är väl underbyggda och avvägda. BRÅ tillstyrker således att de framlagda förslagen läggs till grund för lagstiftning. I vissa hänseenden anser dock rådet att justeringar är påkallade.

Det bör också understrykas att enligt BRÅ:s uppfattning kan de av utredningen framlagda förslagen inte ses som annat än provisoriska lösningar i avvaktan på att utredningen slutför sitt utredningsuppdrag som avser rättsområdet som helhet. Vad utredningen kommer fram till i detta sammanhang blir naturligtvis i många hänseenden av avgörande betydelse för sanktionssystemet. BRÅ vill här särskilt hänvisa till vad utredningen på

s. 66 anför angående s. k. närstående rättigheter. BRÅ förutsätter därför att utredningen återkommer till frågan om sanktioner vid intrång.

Universitets- och högskoleämbetet hänvisar till yttranden som har avgetts till ämbetet av de juridiska fakultetsnämnderna vid universiteten i Stockholm, Uppsala och Lund.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anför: Piratkopiering av upphovsrättsligt skyddat material, främst grammofonskivor och videogram, har under de senaste åren fått en allt större utbredning och är i dagens läge ett stort internationellt problem. I vissa länder dominerar t. o. m. piratmaterial på marknaden. Också i Sverige har problemet blivit alltmer påtagligt och delvis synes det röra sig om yttringar av organiserad kriminalitet av högst allvarligt slag.

Det kan påpekas att pirat-problemet inte enbart är ett upphovsrättsligt problem. Särskilt i vissa sydostasiatiska länder förekommer kopiering och efterbildning av välkända produkter helt utan hänsyn till skyddade patent, mönster och varukännetecken. Det generella pirat-problemet har bl. a. tagits upp inom GATT. I Sverige tycks dock hittills problemen väsentligen koncentrera sig till piratverksamhet på grammofonskive- och videogramområdet. Fakultetsnämnden vill dock understryka vikten av att statsmakterna även mera generellt håller en handlingsberedskap på piratområdet.

Den nuvarande svenska immaterialrättslagstiftningen är knappast utarbetad med sikte på att motverka sådana intrång i ensamrätterna, som har karaktären av målinriktad, storskalig kriminalitet. Åtal för intrång i upphovsrätt har i allmänhet gällt fall av begränsad räckvidd och har i regel endast lett till utdömande av jämförelsevis blygsamma böter. I stor utsträckning handläggs upphovsrättsmål angående intrång såsom civilmål. Vissa under de senaste åren aktuella rättegångar i anledning av piratkopiering på upphovsrättsområdet har emellertid radikalt brutit detta mönster.

Fakultetsnämnden finner det mot denna bakgrund i hög grad berättigat att upphovsrättsutredningen brutit ut frågan om mera effektiva sanktioner mot piratkopiering från den samlade utredningsuppgiften och lagt fram ett särskilt förslag härom. Detta synes med hänsyn till förslagets begränsade räckvidd heller inte möta betänkligheter utifrån de nordiska samarbetssträvanden som kännetecknar upphovsrätten.

Fakultetsnämnden har heller inte något att erinra mot de framlagda förslagen, dvs. höjning av straffmaximum, vidgade åtalsmöjligheter, vidgade möjligheter att ingripa med tvångsmedel samt införande av ett spridningskydd också på droitsvoisins-området.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet anser för sin del att utredningen har visat tillräckliga skäl för en utvidgning och skärpning av sanktionerna vid överträdelse av upphovsrättslagstiftningen och finner inte anledning till erinringar mot de föreslagna lagändringarna.

Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet anför: Fakultetsnämnden vill inledningsvis betona att de regler som nu övervägs i första hand bör vara ägnade att tillvarata intressena hos de grupper som skyddas av den upphovsrättsliga lagstiftningen. Nämnden ifrågasätter starkt om frihetsstraffet och höjda straffskalor skall tagas som utgångspunkt för framtida lagstiftning inom detta område. Som en allmän utgångspunkt bör därför gälla en prioritering av skadeståndssanktionen framför straff.

Utredningen har stannat vid att inte föreslå några ändringar beträffande skadeståndsfrågornas reglering. Fakultetsnämnden vill härtill påpeka att det är angeläget att de kategorier som skyddas av den upphovsrättsliga lagstiftningen – vilka ofta är ekonomiskt beroende av ett verksamt skydd mot intrång i deras rätt – i största möjliga utsträckning kompenseras för den förlust ett intrång innebär. Den uppskattning av skada som kan komma att ske enligt 35 kap. 5 § rättegångsbalken bör därför göras på ett sådant sätt att eventuella svårigheter att uppskatta skadans belopp inte innebär en fördel för den som gjort sig skyldig till intrånget. Fakultetsnämnden vill vidare understryka att en restriktiv syn inte bör läggas till grund för bedömningen av yrkanden om ideellt skadestånd.

Som skäl för en skärpning av straffskalan har anförts bl. a. att det finns anledning att se allvarligt på förfaranden som innebär intrång i upphovsrätten. Fakultetsnämnden finner det rimligt att samhället inte ser mildare på intrång i upphovsrätt än på andra arter av förmögenhetsbrott. En höjning av straffmaximum till fängelse i två år utgör med hänsyn till vissa härmed förbundna konsekvenser – främst förlängning av preskriptionstiden, ökade möjligheter till användning av tvångsmedel samt den inverkan på prioriteringen och användningen av resurser inom polis- och åklagarväsendet som kan förväntas ske – en övergång till en ordning som enligt fakultetsnämndens mening är väl ägnad att bidra till en förstärkning av skyddet för olika upphovsrättsinnehavare.

Beträffande kriminalisering av spridning av de anordningar som anges i 45, 46 och 48 §§ upphovsrättslagen, anser fakultetsnämnden det vara angeläget att den lucka i skyddet som f. n. föreligger tas bort. Av främst lagtekniska skäl hade det enligt fakultetsnämndens mening varit av värde att utreda huruvida reglerna härom, i stället för som skett i utredningens förslag, kunde inordnas ibland de regler som anger rättigheternas innebörd. Fakultetsnämnden, som finner det materiella innehållet i de föreslagna reglerna vara väl avvägt, ansluter sig emellertid till den föreslagna lösningen, enär ikraftträdandet av de nya reglerna inte bör anstå.

Enligt fakultetsnämndens mening föreligger inte skäl att behandla intrång i fotografirätt annorlunda än intrång i upphovsrätt. Fakultetsnämnden biträder därför utredningens förslag även vad gäller ändringar i lagen om rätt till fotografisk bild.

Sveriges advokatsamfund, som tillstyrker utredningens lagförslag, anför vissa synpunkter på de skäl som utredningen har anført för sitt förslag:

1. Utredningen anför på s. 65 andra stycket: "Självfallet skulle sådana möjligheter till ingripanden med åklagar- och polisväsendets hjälp ge en avsevärt större effekt än de möjligheter till civilrättsliga ingripanden i vissa fall som finns i dag."

Vad utredningen här anför är en *effekt* av kriminaliseringen men bör inte anses som ett *skäl för* kriminalisering. Att en kriminalisering får vissa effekter som anses önskvärda, bör inte tas som skäl för en kriminalisering, eftersom dessa effekter kan uppnås på andra sätt, nämligen genom särskilda regler härom, som inte behöver innebära en kriminalisering.

En liknande invändning kan riktas mot utredningens resonemang på s. 71: "Ett annat och från praktisk synpunkt viktigare skäl är att en höjning av straffmaximum skulle kunna dels förlänga preskriptionstiden, dels öka möjligheterna till tvångsåtgärder." De skäl utredningen anför är skäl för ändring av preskriptionsreglerna och reglerna om tvångsåtgärder, men inte skäl för straffskärpning.

Samfundet vill avråda från att kriminalisering och straffskärpning tillgripes för att uppnå effekter som kan uppnås på annat sätt.

2. Utredningen hänvisar på flera ställen till "den organiserade brottsligheten" eller "den ekonomiska brottsligheten" utan att det klart framgår vilken särskild betydelse sådan brottslighet skulle ha såsom motiv för den nu aktuella lagstiftningen.

Samfundet menar att ett fullgott skäl för den föreslagna straffskärpningen är att – som lagutskottet anför i sitt yttrande – det finns anledning att se allvarligt på förfaranden som innebär intrång i upphovsrätten och närstående rättigheter och att därför möjlighet bör finnas att i särskilt svåra fall utdöma kännbara frihetstraff. Det skulle t. o. m. kunna ifrågasättas om inte upphovsrättsintrång skulle bedömas lika strängt som stöld.

3. Utredningen anför på s. 84, första stycket: "Det torde emellertid stå klart att påföljden i praktiken som regel kommer att stanna vid ett bötesstraff i fall då brottet inte har begåtts uppsåtligen."

Samfundet vill inte tillstyrka denna generella regel om rättstillämpningen, utan menar att det i fråga om upphovsrättsintrång kan finnas skäl att bedöma grov oaktsamhet lika strängt som uppsåt. Om nu emellertid den av utredningen antydda uppdelningen anses skola gälla, bör lagtexten ändras så att detta framgår tydligt.

Föreningen Svenska Läromedelsproducenter (FSL) anför: I första hand är det piratkopiering inom video- och fonogrammarknaden i kombination med ökande ekonomisk brottslighet, som är bakgrunden till upphovsrättsutredningens promemoria.

Vid sidan av den grova piratkopieringen inom nämnda områden har utredningen observerat den kopiering av ljudband, som skett inom utbildningsväsendet. Det är naturligt att denna typ av olaglig kopiering inte

väcker någon större uppmärksamhet. Orsaken är sannolikt att denna kopieringsverksamhet inte kräver några speciella resurser vid sidan av dem som redan finns i skolorna och på AV-centralerna och dels att den inte bedrivs i affärsmässiga former.

FSL önskar dock i detta sammanhang särskilt peka på just denna typ av olaglig kopiering. Den sker "i stillhet", men kan i princip förekomma i praktiskt taget varje skola eller på initiativ av annan utbildningsanordnare. Den stora spridningen av verksamheten över hela landet gör det svårt både att få ett grepp om den och vidta åtgärder mot den. Både upphovsmän och producenter av ljudband har dock påtagliga erfarenheter av att både denna typ av kopiering av ljudband och den som (sannolikt mer sällsynt) sker vid kommersiella kopieringsanstalter mycket allvarligt påverkar de upplagor som ljudband kan produceras i. Inte minst den kommunalekonomiska utvecklingen de senaste åren torde verksamt bidragit till att man föredrar det billigare alternativet att kopiera ljudband i stället för att köpa dem för att förse skolan med önskvärt antal bandkopior eller när man övergår från bandspelare med öppen spole till kassettbandspelare. Detta trots att skolan med största säkerhet är medveten om att det inte är tillåtet.

Upphovsrättsutredningen har behandlat stora och iögonenfallande problem och föreslagit en rad åtgärder för att komma till rätta med dem. FSL hälsar med stor tillfredsställelse de förslag som föreligger. Även om piratkopiering av video för undervisningsändamål ännu inte börjat spela någon egentlig roll på marknaden kan förslagen få mycket goda effekter även för en uppbromsning av ljudbandkopieringen i skolorna – en kopiering som till sin volym sannolikt är betydligt större än den som gäller videokopieringen. Ljudbandkopieringen sker till sin absolut övervägande del inte affärsmässigt i egentlig bemärkelse utan för att "spara pengar". Den drabbar dock upphovsmännen och förlagen allvarligt. På sikt drabbar den också skolorna. Får förlagen inte avsättning för sina ljudband på ett ekonomiskt acceptabelt sätt riskerar skolan att denna produktion begränsas – till men för skolan själv.

Inte minst värdefullt i detta sammanhang är därför den föreslagna ändringen av 59 § URL.

FSL tillstyrker det föreliggande förslaget utan reservation.

Svenska Fotografernas Förbund anför: Det är med tillfredsställelse vi konstaterar att utredningen med skyndsamhet behandlat möjligheterna att motverka de under senare tid ökade brotten mot upphovsrätts- och fotografilagarna. Det är därför angeläget att de föreslagna lagändringarna också införs snarast möjligt.

Utredningen ger i promemorian en fyllig beskrivning av den s. k. piratkopieringen som sker av främst fonogram, filmer och videogram. Vi vill dock fästa utredningens uppmärksamhet på att en omfattande olaglig kopiering även sker av fotografier. Många gånger utförs denna kopiering mer eller mindre industriellt av större fotolaboratorier som numera även mark-

nadsför sina tjänster direkt hos fotografernas uppdragsgivare. Den tekniska utvecklingen har medfört att man inte ens är i behov av negativ eller diapositiv för att framställa fullgoda kopior. Många av våra medlemmar, som förbehållit sig fotografirätten, åsamkas på detta sätt betydande ekonomiska och ideella skador.

Vi stöder utredningens förslag till höjt straffmaximum från f. n. högst sex månader till högst två år. Vi vill i detta sammanhang särskilt betona värdet av den därmed förlängda preskriptionstiden. Vi stöder likaledes utredningens förslag till en utvidgning av förutsättningarna för åtal. Beträffande skadeståndsfrågornas reglering är utredningens redogörelse för tidigare uttalanden liksom utredningens egna synpunkter av stort värde. Slutligen finner vi utredningens förslag till förverkande av egendom som används vid brott mot upphovsrätts- och fotografilagarna välbetänkt.

Bildleverantörernas förening (BLF) framför vissa synpunkter på behovet av ändringar i sak i den fotografirättsliga lagstiftningen och uttalar i de frågor som behandlas i upphovsrättsutredningens promemoria bl. a. följande:

Utredningens förslag att i FotoL 21 § tillägges att åklagare får åtala då så är påkallat ur allmän synpunkt, finner BLF mycket tillfredsställande.

Utredningen understryker starkt vikten att skadestånd utgår till belopp som verkligen fullt ut täcker vållad skada. BLF finner det också synnerligen viktigt att så sker. Därvid bör särskilt beaktas att ersättning till fullo utgår även för annan förlust, såsom utredningskostnader och ersättning för försäljningsbortfall. Vi vill betona att även om försäljningsbortfallet är svårt att beräkna, så är det i regel störst omedelbart efter en olaga publicering. Det är betydelsefullt att skadeståndsbeloppen uppgår till så höga belopp att det inte framstår som ekonomiskt lönande att olovligen utnyttja genom FotoL skyddat material.

Höjningen av straffmaximum innebär en klar markering av att samhället ser allvarligt på brott av detta slag. BLF anser det behövligt med en straffskärpning som har preventiv effekt. Vi hoppas att detta kommer att medföra en större aktsamhet med upphovsrättsligt skyddat material och därmed bidra till förbättring av bildhanteringen, vilket kommer att gagna såväl bildproducenter som bildkonsumenter.

Det förekommer också att bilder "klippas" ur tidningar och trycksaker för att sedan återges genom nytt tryckförfarande. Detta kan numera ske med god tryckteknisk kvalitet.

Sådan olovlig publicering är många gånger svår att upptäcka. Upptäcktsrisken minskar med avståndet till den som har bildrätten. Avståndet kan vara geografiskt betingat men också av att det kan gälla tryckalster med sådan inriktning och läsekrets som bildrättsinnehavaren ej tillhör.

Det är i dessa sammanhang viktigt att preskriptionstiden är så lång att upptäckt av överträdelser hinner göras och utredningar och förhandlingar kan slutföras.

Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) u. p. a., vars yttrande *Föreningen Svenska Tonsättare, Föreningen Svenska populärauktorer och Svenska Musikförläggareföreningen* förklarar sig biträda, anför:

Framför allt den ökande s. k. piratkopieringen men också vissa kvalificerade upphovsrättsbrott på utförandesidan måste enligt STIM:s mening kunna bekämpas på ett kraftfullare sätt än vad som hittills varit möjligt. STIM stöder därför den föreslagna skärpningen av straffskalan. Den bör bl. a. kunna leda till att polismyndighet och åklagare med förtur tar sig an allvarliga upphovsrättsbrott samtidigt som den ger förbättrade möjligheter till tvångsåtgärder.

Icke sällan har det visat sig, att den hittillsvarande preskriptionstiden varit för kort med hänsyn till de ofta komplicerade förhållanden, som gäller inom upphovsrättsområdet. Den nu föreslagna skärpningen i straffskalan, som får till följd en förlängd preskriptionstid, bör göra det möjligt att i de flesta fall kunna slutföra erforderliga förundersökningar.

STIM biträder utredningens förslag och motiveringar när det gäller förutsättningarna för åtal samt åtgärder med olagliga exemplar.

STIM vill också poängtera vikten av en ökad upplysning om den upphovsrättsliga lagstiftningen i enlighet med vad som sägs i promemorian.

STIM vill avslutningsvis framhålla, att föreningen helt ställer sig bakom det framlagda förslaget, som enligt STIM:s mening är väl motiverat och väl avvägt. Den föreslagna lagstiftningen bör snarast möjligt genomföras.

Svenska artisters och musikers intresseorganisation (SAMI) anför: SAMI ser med tillfredsställelse att upphovsrättsutredningen beaktat den oroande utvecklingen när det gäller olovlig framställning och distribution av upphovsrättsligt skyddat material. Behovet av att effektivt kunna bekämpa den ökande s. k. piratkopieringen är i nuläget utomordentligt viktigt.

Den hittillsvarande preskriptionstiden har visat sig vara för kort med hänsyn till de ofta komplicerade förhållandena inom upphovsrättsområdet. Att för åtal i dag krävs att angivelse sker från målsägandens sida är också otillfredsställande.

SAMI stöder därför utredningsförslaget att man får betydligt större möjligheter att ingripa med olika tvångsmedel redan på förundersökningsstadiet och att åtal skall kunna ske om så är påkallat från allmän synpunkt. Den föreslagna skärpningen av straffskalan bör kunna leda till att polismyndighet och åklagare med förtur tar sig an grova upphovsrättsbrott.

Inom området för s. k. närstående rättigheter – skydd för utövande konstnärer – föreslås införandet av en straff- och skadeståndsbestämelse riktad mot den som sprider olovligen tillverkat eller importerat material. SAMI biträder förslaget.

Avslutningsvis vill SAMI framhålla att utredningens föreslagna ändringar är väl motiverade och avvägda samt att den föreslagna lagstiftningen snarast bör genomföras.

Svenska Bokförläggareföreningen anför: De skärpningar i upphovsrättslagen som föreslås i promemorian är en följd av den oroande tillväxt av piratverksamhet som kunnat iakttas på upphovsrättens område under senare år. Det är helt klart att denna utveckling i stor utsträckning har sin förklaring i en ständigt förbättrad tillgång till mångfaldigandeteknik i utnyttjandet av olika typer av upphovsrättsligt skyddade verk.

Mest alarmerande i denna utveckling är säkerligen, så som redovisas i promemorian, den växande lagstridiga tillverkningen och spridningen av ljudinspelningar och videogram. Piratverksamheten har emellertid brett ut sig i mycket oroande grad även på andra områden, och bokbranschen är ingalunda något undantag.

Inom den Internationella Bokförläggareföreningen (IPA) till vilken Svenska Bokförläggareföreningen hör, betraktar man problem med pirattryck och piratspridning av böcker som ett av de absolut allvarligaste problemen för branschen och man har fastställt ett omfattande program för att bekämpa företeelsen. Detta program innefattar bl. a. faktainsamling om piratverksamhet i olika länder, rekommendationer och analyser i enskilda fall samt allmän opinionsbildning. I en rekommendation som beslöts vid Internationella Bokförläggareföreningens IPA senaste kongress som hölls i Stockholm 1980 uttalades följande:

Respekten för den intellektuella äganderätten sjunker i hela världen. Detta är särskilt märkbart genom tillväxten av piracy. De internationella upphovsrättskonventionerna lyckas inte hindra eller bekämpa detta onda effektivt; de nationella upphovsrättslagarna i många länder tillämpas knappast.

Man kan uppskatta den totala skada som åstadkoms genom bok- och musikpirater i dag till åtskilliga miljarder dollar om året. Detta kan inte tolereras.

IPA rekommenderar därför att en permanent bevakning i fråga om piracy införs i alla länder. Denna skall innefatta insamling av information om enstaka pirater och deras verksamhet, om länder som tolererar pirater och piracy och om den sociala och legala miljö i vilken piracy kan frodas. All denna information, också innefattande information om hur enskilda förläggare och deras organisationer kan förhindra eller bekämpa piracy i vissa länder eller områden, skall vara tillgänglig för medlemmarna. På begäran av nationella organisationer skall IPA söka anhängiggöra frågor på regeringsnivå i det aktuella landet.

Denna permanenta bevakning skall finansieras med en särskild budget för en femårsperiod. Detta är en startpunkt för ett aktivare program. En särskild piracy-fond håller nu på att bildas.

Piratverksamheten inom bokbranschen har stor utbredning internationellt, men är ett verkligt problem huvudsakligen för förlag och författare på de internationella språken och i utvecklingsländer, där en stabil professionellt arbetande förlagsverksamhet saknas. De länder man har ögonen på är först och främst Taiwan och Pakistan, dessutom Iran, Pakistan, Bangla-

desh, Dominikanska Republiken, Hongkong, Malaysia, Libanon, Marocko, Peru, Argentina, Thailand, Egypten och Indonesien. Piratverksamhet förekommer också i följande länder, men i mindre utsträckning: Syrien, Indien, Colombia, Ecuador, Japan, Irak, Jordanien och faktiskt Holland och Tyskland.

Även om den renodlade piratverksamheten på bokområdet inte är omfattande i Sverige är det synnerligen angeläget från svensk förlagssynpunkt att man för svensk upphovsrättslagstiftnings del drar konsekvenserna av de uppenbara växande problemen med den tilltagande piratverksamheten. Den svenska förlagsbranschen är i sin verksamhet så beroende av ett internationellt samarbete att de skadeverkningar piratverksamheten åstadkommer för kollegor i andra länder tydligt påverkar den svenska verksamheten negativt. Det är framför allt av yttersta vikt att förstärka möjligheterna att skapa och upprätthålla respekten för upphovsrätten i alla länder. Detta kan inte ske enbart med legala åtgärder, utan måste kombineras med upplysning och stöd, framför allt i utvecklingsländerna, så att en seriös och professionell affärsverksamhet inom upphovsrättens utnyttjarled kan utvecklas. Utan fastare och effektivare lagliga medel att ingripa mot piraterna är emellertid detta mera omfattande politiskt, socialt och ekonomiskt betingade arbete i kampen mot piratverksamheten knappast möjligt. Bokförläggareföreningen vill mot bakgrund härav i alla delar tillstyrka de skärpningar i upphovsrättslagstiftningen som föreslås i promemorian.

Sveriges Radio AB anför: Det står numer klart att den tekniska utvecklingen av inspelnings- och kopieringsutrustning ger utomordentliga möjligheter till illegal kopiering och försäljning av upphovsrättsliga verk. Med relativt billig och lätthanterlig utrustning kan andras verk nu upptas och mångfaldigas med kvalitativt fullgott resultat. Utredningens uppgifter om det hastigt växande utbudet av olagliga kopior talar för att det är hög tid att pröva nya metoder för att stoppa eller motverka den illegala försäljningen. Man måste förbättra de rättsvårdande myndigheternas möjligheter att komma till rätta med den tilltagande piratverksamheten. En förlängd preskriptionstid är ett viktigt steg i den riktningen. Denna kan enklast åstadkommas genom att öka straffmaximum till två år. Därigenom öppnar man även vägen för andra åtgärder som underlättar och effektiviserar utredningen kring dessa brott.

Sveriges Riksradio AB anför: Sveriges Riksradio stöder utredningens förslag till ändringar i upphovsrättslagen.

Samhället måste alltid noga överväga sina motiv för att höja en straffskala eftersom ökad möjlighet att utdöma långa fängelsestraff innebär ett allvarligt ingrepp i medborgarnas liv. Emellertid anser Sveriges Riksradio i likhet med utredningen att det i detta fall är nödvändigt att vidta denna åtgärd med tanke på de stora ekonomiska förluster, som uphovsmännen kan råka ut för, och att det upphovsrättsliga brottet oftast är en del i en större ekonomisk brottslighet.

En viktig följd är också att preskriptionstiden förlängs för att underlätta utredningen av brotten. Man kan dock säga att anledningen till att många fall måste avskrivas ibland troligen beror på att inblandade myndigheter har svårt att tränga in i upphovsrättslagstiftningen, något som utredningen också konstaterar. Det är därför viktigt att informationen om bestämmelserna blir effektiv. En höjning av straffmaximum kan kanske också få effekt på denna del av problemet.

Sveriges Television AB (SVT) anför: SVT har kunnat konstatera en kraftig ökning av brott mot upphovsrätts- och fotografilagen. Denna nya form av brottslighet, s. k. piratverksamhet, har stor ekonomisk betydelse samt kommer på sikt att innebära ett hot mot det breda kulturutbudet.

SVT tillstyrker utredningens förslag. SVT anser det riktigt att utredningen ej föreslagit en särskild straffskala för grova brott. Förslaget ger i stället de rättstillämpande myndigheterna största flexibilitet vid tillämpningen av lagbestämmelserna.

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) anför: UR har, i enlighet med sina direktiv, till uppgift att förse enskilda och grupper inom den organiserade undervisningen med radio- och tv-program i bandad form. Detta möjliggörs bl. a. genom särskild kollektivavtalsreglering med rätt till kopiering av UR-program för icke-kommersiellt bruk. Kopior av UR-program utnyttjas således regelbundet i olika utbildningssammanhang.

UR har därför ett naturligt behov av skydd för utbildningsprogram inspelade på ljudkassetter eller videokassetter. När i promemorian föreslås att innehavare av närstående rättigheter skall ges en självständig möjlighet att påtala ett ingripande mot den som sprider olagliga inspelningar ligger det helt i linje med UR:s verksamhet. I utredningen anges också några exempel på upphovsrättsintrång inom utbildningssektorn, vilket visar att inte heller UR kan utesluta möjligheten av att i framtiden bli utsatt för piratkopiering i olika former.

I förslaget framhålles vidare att det finns anledning att se allvarligt på förfaranden som innebär intrång i upphovsrätten och närstående rättigheter och att domstol därför bör ha möjlighet att i svåra fall utdöma kännbara frihetsstraff. Höjning av straffmaximum till fängelse i två år föreslås, vilket i sin tur leder till förlängd preskriptionstid och ökade möjligheter att tillgripa tvångsmedel.

UR delar uppfattningen att produktion som är värdefull från kulturpolitisk synpunkt måste skyddas mot piratverksamhet i stor kommersiell skala, och har därför i huvudsak ingenting att anföra mot en skärpning av straffskalan. Emellertid kan ifrågasättas om inte förslag till straffskärpningar alltid borde åtföljas av kompletterande åtgärder av annat slag. UR förutsätter att de "vissa andra åtgärder" som endast fragmentariskt behandlas på s. 81–82 ytterligare utreds och presenteras.

UR finner ej anledning att kommentera övriga enskildheter i den nu framlagda promemorian utan tillstyrker förslaget på alla väsentliga punkter.

Landsorganisationen i Sverige (LO) ställer sig i sak bakom utredningens huvudförslag och anför därutöver vissa principiella synpunkter:

Med hänsyn till kopplingen mellan ekonomisk brottslighet och brott på det upphovs- och fotografirättsliga området samt att det, åtminstone i vissa länder, även kunnat påvisas ett samband med den organiserade brottsligheten, bedömer LO det starkt växande antalet överträdelser av upphovs- och fotografirättsskydden mycket allvarligt. Som utredningen påpekar har ny utvecklad, lätthanterlig, snabb och billig teknik möjliggjort denna utveckling. Givetvis spelar det en stor roll att, till följd därav, goda förtjänster kan erhållas mot förhållandevis blygsamma insatser.

LO anser att brottslighet av det här slaget är av stor betydelse för samhället, eftersom en koppling finns, som tidigare nämnts, till den ekonomiska brottsligheten. Olika typer av bortfall är här det väsentliga. Det gäller undandragande av skatt i själva brottsverksamheten, skattebortfall till följd av minskat antal legala arbetstillfällen etc. LO delar även de bedömningar som görs i utredningen om allvarliga återverkningar i ett längre kulturpolitiskt perspektiv, om verksamma medel inte vidtas för att förhindra, eller i vart fall starkt försvåra brottslighet på det nu aktuella området. LO delar sålunda utredningens uppfattning att det är betydelsefullt att verksamma åtgärder snabbt sätts in, särskilt som det här slaget av brottslighet ännu tycks befinna sig i sin linda vad Sverige beträffar.

När det gäller de konkreta förslagen anför LO vidare:

På de av utredningen anförda skälen delar LO uppfattningen att förhöjda straff skall ske genom en höjning av maximistraffet från 6 månaders fängelse till högst 2 år. En uppdelning av brotten i enkla och grova eller höjda strafflatituder kombinerade med skrivningar om högre straff vid försvårande omständigheter, avvisar således LO.

Enligt LOs mening finns det emellertid anledning, med hänsyn till anknytningen till ekonomisk brottslighet, att ytterligare överväga det subjektiva rekvisitet vid vissa företeelser. Det gäller exempelvis företeelsen parallellimport, som karaktäriseras av i utlandet lagligen framställda exemplar, som införs i annat land där en subrättighetshavare finns. Det finns anledning att ställa olika aktsamhetskrav för olika företrädare i distributionsledet. Den som importerar framställda exemplar, en gros, bör det ställas större anspråk på än den som handhar försäljningen i detaljistledet. Brottslighetens befarade utveckling och anknytning till ekonomiska brott minskar inte argumentets tyngd. LO anser därför att aktsamhetskravet bör förändras så att exempelvis grossistledet får bära straffansvar redan vid vårdslöshet, medan straffbarhet för detaljister endast bör ifrågakomma vid uppsåtliga brott och till följd av grov oaktsamhet.

Om det av lagsystematiska skäl inte anses klokt att i lagtext skilja på olika grupper och led beträffande aktsamhet, bör det under alla omständigheter, till ledning för rättstillämpningen, i motivtexten klargöras att för undvikande av fällande dom en högre grad av aktsamhet ställs exempelvis på dem som affärsmässigt i parti importerar exemplar.

Som en positiv följd effekt av utredningsförslagets höjning av maximistraffet betraktar LO förlängningen av åtalspreskriptionen från 2–5 år.

LO vill understryka vikten av att vitesförbud övervägs utöver rena straffsanktioner i det kommande utredningsarbetet.

LO finner, liksom utredningen, goda skäl för en utvidgning av rätten att väcka åtal. Just kopplingen till ekonomisk brottslighet medför för samhället att det har ett självständigt intresse av att upphovs- och fotografirättsbrott beivras. Det är viktigt att förhindra att denna brottslighetstyp blir inkörsporten till annan och kanske allvarigare kriminalitet. För samhället finns dessutom alltid ett övergripande intresse av att i det långa perspektivet tillse att ett allsidigt kulturutbud upprätthålls och i vart fall inte försvåras till följd av brottslighet.

Det är, enligt LO, väsentligt att inom de s. k. närstående rättigheternas område införa ett för dem motsvarande straff- och skadeståndsansvar, som gäller för upphovs- och fotografirättighetsintressena i egentlig mening. För undanröjande av missförstånd vill LO understryka att organisationen därmed inte tar ställning till frågans upphovsrättsliga regler för dessa rättigheter i fråga om exklusiv ensamrätt. Det problemet får lösas i det fortsatta utredningsarbetet.

Svenska Gruppen av the International Federation of Producers of Phonograms and Videograms (IFPI) anför: IFPI, som dagligen arbetar praktiskt med s. k. antipiracyaktiviteter, hälsar med utomordentlig tillfredsställelse att lagstiftaren, genom dessa förslag på ett seriöst sätt söker motverka de allvarliga konsekvenser som brott mot upphovsrättslagen för med sig. Dessa brott tenderar att bli allt grövre, inte minst genom videoteknikens utnyttjande. För det praktiska arbetet är promemorian en mycket bra genomgång och förstärkning av bl. a. polis- och åklagarmyndigheters möjligheter att ingripa mot den olagliga verksamheten. Det är för närvarande, svårt för dessa myndigheter att inse ett upphovsrättsinträngs ekonomiska och ideella betydelse för målsäganden, då av naturliga skäl åtgärders prioritet ofta bedömes efter brottets straffmaximum. Då straffmaximum nu höjes medför detta, förutom att förundersökningen förhoppningsvis prioriteras, att möjligheterna att ingripa med olika tvångsåtgärder under förundersökningen underlättas.

Det är mycket viktigt att polis- och åklagarmyndighet snarast efter angivelse med kraft ingriper för att stoppa en olaglig verksamhet och säkra bevisning. Ett intrång kan tyvärr för närvarande pågå lång tid efter polisanmälan, vilket ur målsägandens och allmänpreventiv synpunkt är helt fördömande. Det är därför IFPI:s förhoppning att departementschefen i den fortsatta handläggningen betonar vikten av att polis- och åklagarmyndighet snarast efter angivelse vidtar erforderliga tvångsåtgärder för att stoppa pågående upphovsrättsintrång.

Då utredningarna ofta är komplicerade och långvariga, har även den korta preskriptionstiden varit ett problem. IFPI hälsar vidare med tillfreds-

ställelse utredningens genomgång av skadeståndsreglerna samt den förstärkning av spridningsskyddet som föreslås och vill endast avslutningsvis framföra några synpunkter på ändringen av åtalsbestämmelserna.

Hela upphovsrättslagstiftningen är präglad av det personliga sambandet mellan upphovsmannen och hans verk. Det är dock naturligtvis viktigt att upphovsmannen har möjlighet att få samhällets stöd och hjälp att ingripa mot intrång i upphovsmannens rättigheter. Det är klart otillfredsställande om exempelvis uppenbara piratkassetter måste återlämnas till gärningsmannen i de fall någon målsägande inte kan återfinnas. IFPI anser i likhet med utredningen att det i dessa fall och vid andra av utredningen angivna omständigheter finns behov av att åtal kan föranstaltas utan angivelse. Denna bestämmelse bör tillämpas med omdöme och endast i undantagsfall. Avsikten är naturligtvis inte att samhället skall ingripa i det upphovsrättsliga området på sådant sätt att upphovsmännens suveräna ensamrätt att förfoga över sitt verk, exempelvis genom att underlåta att påtala intrång på något sätt förryckes.

Sammanfattningsvis motser IFPI med tillfredsställelse de föreslagna ändringarna och anser att dessa med största möjliga skyndsamhet bör genomföras.

Även styrelsen för *Svenska kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* tillstyrker förslagen. Från *Kommunförbundets* sida anför sålunda:

Styrelsen delar utredningens uppfattning om behovet av att effektivt kunna ingripa mot den s. k. piratkopieringen av upphovsrättsligt skyddat material. Det kulturpolitiska syftet med upphovsrättslagstiftningen får inte motverkas genom ett otillräckligt sanktionssystem. Styrelsen finner det därför befogat med den föreslagna skärpningen av det upphovsrättsliga och fotografirättsliga sanktionssystemet.

Landstingsförbundet konstaterar i samband med sitt tillstyrkande att genom de planerade straffskärpningarna bättre möjligheter kommer att öppnas att bekämpa den s. k. piratkopiering av videogram i förbundets fortbildningsverksamhet som i viss utsträckning förekommer.

Föreningen Sveriges Praktiserande Arkitekter (SPA) anför: En höjning av straffmaximum kommer enligt SPAs mening att öka medvetenheten att samhället ser allvarligt på intrång i upphovsrätten. Detta är positivt då enligt SPAs erfarenhet respekten hos allmänheten och beställare för upphovsrätten är ringa. SPA får alltså från sin utgångspunkt tillstyrka förslaget.

2.2 Vissa särskilda frågor

2.2.1 Fråga om ansvar för medverkan

Frågan om ansvar för medverkan till intrång i den upphovsrättsliga lagstiftningen tas upp av en remissinstans, nämligen *Brottsförebyggande rådet (BRÅ)*. Rådet anför i denna del:

Som utredningen anför lär brottsbalkens medverkansregler vara analogt tillämpliga vid brott mot den upphovsrättsliga lagstiftningen. I anknytning till gängse lagstiftningspraxis föreslår inte heller utredningen någon särskild regel om medverkansansvaret. Med hänsyn till att medverkansreglerna vid grövre brott kan förväntas vara av stor praktisk betydelse vill BRÅ emellertid ifrågasätta om inte brottsbalksregleringens tillämplighet i detta hänseende av pedagogiska skäl uttryckligen borde framgå av lagen. Om, såsom ovan förordats, brotten grovhetsgraderas bör också övervägas om medverkansansvar krävs för annat än de grova brotten. För övriga brott kan eventuellt möjligheten att döma i medgärningsmannaskap vara tillräcklig. Om en sådan ordning införs bör dock medverkansansvaret uttryckligen regleras.

2.2.2 Målsägandebegreppet

Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet berör i sitt yttrande utredningens uttalanden om vem som är att anse som målsägande i fall av upphovsrättsintrång. Nämnden anför:

Brott mot upphovsrättslagen kan endast åtalas efter angivelse av målsäganden. I promemorian förutsätts att målsäganderätt tillkommer den som helt överlåtit den ekonomiska rätten till annan person (s. 74). Frågan är emellertid omstridd och föremål för domstols prövning. Om HD härvid skulle finna att målsäganderätt inte föreligger kommer förutsättningarna för allmänt åtal att bli sämre än vad som förutsatts i promemorian. Det kan då finnas skäl att överväga om man genom särskilda lagregler bör ge angivelse- och åtalsrätt till vissa personer och sammanslutningar som inte kan anses som målsägande. Jfr RB 20: 16.

En annan möjlighet är att man avskaffar kravet på angivelse som villkor för allmänt åtal. En tredje möjlighet är att upphovsbrotten endast får åtalas av allmän åklagare, om målsäganden gjort angivelse eller åklagare finner åtal påkallat ur allmän synpunkt.

Sveriges industriförbund, som i stort tillstyrker de av utredningen framlagda lagförslagen, anför i fråga om målsägandebegreppet:

Under rubriken "Förutsättningarna för åtal" anges bl. a. att förutsättningarna för att den som erhållit distributionsrätt skall betraktas som målsägande, är att avtalet ger honom ensamrätt i detta hänseende. Som skäl härför sägs att det i annat fall torde vara svårt eller omöjligt att hänföra en viss skada till viss distributör. Industriförbundet anser att eventuella svårigheter att göra eller visa en fördelning av en skadas omfattning på berörda distributörer, i och för sig inte skall utgöra hinder för dessa att ikläda sig egenskapen av målsägande. Enligt förbundets uppfattning bör avgörandet av frågan, huruvida distributören är att anse som målsägande eller ej, uppskjutas till den tidpunkt då samtliga omständigheter är kända, dvs. när intrånget i upphovsrätten har skett. Härvid får man pröva om sådant intrång har medfört att distributören lidit skada.

Utredningens uppfattning skulle följaktligen leda till att två distributörer, som är ensamma på marknaden och således delar på distributionsrätten, inte ges möjlighet att uppträda som målsägande. Vidare kan det uppkomma onödiga tolkningsproblem beträffande frågan om ensamrätt verkligen föreligger. Måste t. ex. ensamrätten gälla hela landet eller är det tillräckligt med ett begränsat geografiskt område inom detta.

I detta sammanhang bör också sägas att grunden till att ensamrätt inte upplåtits till en distributör kan bero på olika omständigheter. Innehavaren av rättigheten kan exempelvis ha den policyn att inte upplåta ensamrätter, utan att för den skull låta någon annan få rätt till distributionen i fråga.

Vidare är det av intresse för upplåtaren av distributionsrätten att distributörerna är vaksamma över vad som sker inom marknaden. Upplåtaren finns kanske utomlands med ytterst små möjligheter att följa marknaden, som distributören disponerar över, och därmed vidtaga åtgärder med anledning av eventuella intrång. Det torde vara naturligt för distributören att vara vaksam i sådana avseenden därest han upptäcker intrång som medför att han lider skada. Man bör inte vara tvingad att upplåta ensamrätt för att motivera distributörerna till aktiviteter i nu angivet avseende.

Mot bakgrund av det nu anförda förordar således Industriförbundet att distributör, som genom upplåtelse erhållit rätten att förfoga över upphovsrättsligt skyddat verk, skall kunna betraktas som målsägande, oavsett om ensamrätt föreligger, under förutsättning att han lidit skada till följd av intrång i den rättighet som upplåtits.

2.2.3 Straffskalans utformning

Samtliga remissinstanser godtar eller lämnar utan erinran förslaget om höjning av straffmaximum till fängelse i två år. Vissa instanser kritiserar eller anför synpunkter på förslaget att göra en sådan höjning utan att göra någon indelning av brotten efter svårighetsgrad.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ), som i detta sammanhang också tar upp vissa mera principiella frågor, anför sålunda:

De nu framlagda förslagen anknyter, som naturligt är, nära till den systematik och lagteknik som används i gällande upphovsrättslag. I förhållande till förslagets innehåll har dock detta medfört vissa effekter som framstår som mindre önskvärda.

Samtliga straffbara intrång blir enligt förslaget även fortsättningsvis hänförliga under en och samma straffbestämmelse med en *enhetlig straffskala*. Lagtekniskt görs alltså ingen skillnad mellan oaktsamma bagatellförseelser och förfaranden som med hänsyn till t. ex. organisation, omfattning och vinningssyfte framstår som starkt straffvärda. De skäl som utredningen anför för denna ordning (s. 71 f) är enligt BRÅs uppfattning inte tillräckliga. Principiellt framstår det som angeläget att lagstiftaren i möjligaste mån urskiljer mer straffvärda förfaranden för särskild behandling. Det är också för sådana fall som argumenten om preskription och tillgång till tvångsmedel har särskild tyngd.

Utredningen har stannat för att föreslå en straffskala med ett *straffmaximum* om två år. Det är en kraftig höjning i förhållande till nuvarande situation och torde tillgodose alla praktiska behov som hitintills gjort sig gällande. Härtill kommer att grövre brott mot upphovsrätten i det närmaste regelmässigt lär vara förenade också med brottslighet av annat slag. Vid flerfaldig brottslighet finns dessutom möjlighet överskrida stadgat straffmaximum.

Trots detta vill BRÅ ifrågasätta om inte högre straffmaximum borde stadgas för grova brott. Det framstår som tveksamt om ett maximistraff om två år kan anses avspegla det straffvärde som bör tillmätas de mest kvalificerade tänkbara fallen av överträdelse av upphovsrättslagstiftningen.

Det bör i sammanhanget erinras om att såvitt gäller alster av konst eller brukskonst eller annat dylikt verk så gäller, vid sidan av reglerna i upphovsrättslagen, bestämmelsen om signaturförfalskning i brottsbalken (BrB 14:5). För grova fall är här straffmaximum fyra år. Härtill kommer att vid spridning av sådant förfalskat alster kan ansvar för bedrägeri komma i fråga. I grova fall är därvid straffmaximum sex år.

Beträffande olovlig kopiering av fonogram eller videogram, eller spridning därav, kan däremot inte ansvar för förfalsknings- eller bedrägeribrott ifrågakomma. Förfarandena är visserligen inte helt likartade men den skillnad i straffvärde för grova fall som förutsätts kan förefalla något överdriven.

När det gäller brott som tillmätts ett relativt högt straffvärde är det enligt BRÅs mening angeläget att i vart fall *de väsentligaste formerna av de straffbara förfarandena klart framgår av ansvarsbestämmelserna*. Varken utredningens förslag eller gällande lag tillgodoser detta önskemål.

I ett längre perspektiv finns det, om en särskild straffskala för grova brott införs, i detta hänseende anledning att pröva i vilken utsträckning olika gärningsformer bör falla under denna förhöjda straffskala. Underlåtelser att "i den omfattning och på det sätt god sed kräver" ange upphovsmannen lär exempelvis inte kräva tillgång till någon högre straffskala. Behovet av högre straffvärde torde främst gälla yrkesmässiga eller vane-mässiga olovliga framställanden av exemplar och spridande till allmänheten av sådana.

Inom ramen för det föreliggande förslaget synes det lämpligt att i lagtexten särskilt ange framställning och spridning som exempel på straffbara förfaranden.

En fråga som har samband med den nu berörda är att det är önskvärt att straffbestämmelser även i övrigt i möjlig mån är fullständiga och lätta att läsa. I detta hänseende är det olyckligt att straffansvaret beträffande s. k. närstående rättigheter endast regleras genom en hänvisning till ansvarsregeln för upphovsrätterna. Denna olägenhet accentueras genom utredningens förslag till komplettering av 57 § upphovsrättslagen. Enligt BRÅs mening borde om möjligt straffansvaret för såväl upphovsrätterna som de

närstående rättigheterna regleras i samma bestämmelse eller i vart fall i paragrafer efter varandra.

Detta framstår som särskilt angeläget med hänsyn till att det får antas vara mycket vanligt att ett och samma förfarande kan utgöra såväl intrång i upphovsrätten som i närstående rättighet.

Beträffande videogrammen kan detta problem ställas ytterligare på sin spets därigenom att då även intrång i fotografirätten kan föreligga.

Med hänsyn till vad nu anförts borde i ett längre perspektiv övervägas om straffansvar för grövre intrång inte skall regleras i ett sammanhang, vid sidan av de immaterialrättsliga lagarna. För en sådan ordning talar också andra skäl, bl. a. att, som utredningen påvisat, skyddsintresset i sådana fall långtifrån är begränsat till intresset för upphovsrättsinnehavaren eller annan rättighetsinnehavare. En svårighet i detta sammanhang är dock att brottsbalken inte erbjuder någon naturlig plats för ett brott av denna art.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anför i detta hänseende: Den kraftiga höjningen av straffmaximum – från sex månaders till två års fängelse – reser dock frågan om man inte bör differentiera straffskalan och ha en särskild straffskala med endast dagsböter för ringa upphovsrättsintrång. Det stora flertalet upphovsrättsintrång är tämligen triviala och rör ofta små värden. Å andra sidan har en enhetlig straffskala fördelar när det gäller frågor om åtalspreskription och möjligheter att tillgripa tvångsmedel. Den kraftigt ökade spännvidden i straffskalan som föreslås införd bör – vilken lösning som än väljs – inte få som konsekvens, att straffnivån för mera triviala upphovsrättsintrång drivs upp.

Sveriges Radio AB anför: Det är uppenbart att det är det organiserade illegala utnyttjandet av upphovsrättsliga verk som utgör det hotfulla inslaget i den utveckling som måste stävjas. Det är mot den verksamheten som den föreslagna bestämmelsen riktas. Det förslag om höjt straffmaximum som nu läggs fram träffar emellertid alla former av upphovsrättsliga intrång. Detta kan, i varje fall på litet sikt, leda till att även bagatellartade överträdelser utan egentligt vinstsyfte kommer att uppfattas på ett allvarligare sätt än hittills såväl i rättstillämpning som i det allmänna rättsmedvetandet. Detta är en effekt som enligt Sveriges Radio varken är nödvändig eller önskvärd. Sveriges Radios uppfattning är därför att man i stället för en generell straffskärpning bör försöka göra åtskillnad mellan de bagatellartade överträdelserna och den grova kommersiella brottsligheten. Straffskärpningen bör om möjligt endast träffa de grova brotten. Definitionsmässigt och i påföljdshänseende bör man söka en lösning efter mönster av skillnaden mellan snatteri och stöld.

2.2.4 Fråga om ansvar för försök och förberedelse

Några remissinstanser tar upp frågan om straffansvar för upphovsrättsintrång redan vid försök eller på förberedelsestadiet.

Riksåklagaren ansluter sig till den uppfattning som uttalats av *överäkla-*

garen i Stockholm. Denne anför: Emellertid kan ifrågasättas om de föreslagna ändringarna är tillräckliga. Sålunda kan innehav av en scanner eller av två videobandsspelare och ett flertal kassetter med olika filmverk innebära, att innehavaren antingen ämnar ägna sig åt piratkopiering eller redan kopierar utan att fullbordat brott kan styrkas. Det är för brottsbekämpningen på detta område betydelsefullt att ingripande kan ske redan i sådana situationer. Det finns därför enligt min mening skäl att i upphovsrättslagen införa bestämmelser om ansvar även för förberedelse och försök till intrång och om förverkande av apparatur som anskaffats för brottslig framställning men ej hunnit användas.

Brottsförebyggande rådet anför i denna fråga: Härtill kommer att det enligt BRÅs mening bör övervägas huruvida inte försök och förberedelse till brott enligt upphovsrättslagen i viss utsträckning borde straffbeläggas. Vid mer kvalificerade förfaranden lär det inte vara ovanligt att en stor del av verksamheten ligger på detta plan. En större upplagd verksamhet kräver att särskilda studios för kopiering inrättas liksom särskilda distributionskanaler kan behöva uppbyggas och organiseras. Enligt BRÅs uppfattning ligger det nära till hands att även sådana förfaranden uttryckligen hänförs till det straffbara området. Ansvar för försök och förberedelse bör dock endast gälla brott av grövre karaktär.

Även *Sveriges advokatsamfund* förordar att påföljder införs för försök och förberedelse till brott mot upphovsrättslagen.

Frågan tas också upp i ett yttrande över promemorian som har inkommit från *Adolf Öhmans Advokatbyrå AB* och till vilket *Svenska bokförläggareföreningen* i denna del hänför sig.

Advokatbyrån anför bl. a.: En presumtiv pirat kan behöva göra mycket omfattande investeringar för att få igång verksamheten. Han kan således behöva inköpa ett stort antal bandspelare, scannerutrustning m. m., allt för kostnader som uppgår till åtskilliga hundratusentals, ja t. o. m. miljontals, kronor. Han kan också bygga upp internationella inköpskanaler och bygga upp en försäljningsorganisation samt öppet annonsera för verksamheten utan att riskera straff. Tidpunkten för straff uppkommer först när kopieringen påbörjas eller när import av utomlands olovligen framställda kopior görs. Det har i praktiken förekommit en synnerligen omfattande aktivitet som i efterhand befunnits enbart vara på försöksstadiet, jfr beslut av Länsåklagarmyndigheten i Malmöhus län av 1981-07-15, BDLÅ II 9-81. I detta fall ansågs emellertid "försöket" vara ett så kvalificerat förfarande mot kunderna att åtal väcktes för grovt bedrägeri. Vederbörande, som tidigare var dömd för piratkopiering i stor skala, hade i det enskilda fallet i mycket stor omfattning annonserat om försäljning, förhyrning och bytesverksamhet av olagliga kassetter, vilka skulle importeras från Singapore. Allmänheten erbjöds att bli medlemmar i en klubb till vilken inbetalades medlemsavgifter. Vid tidpunkten för polisingripande hade vederbörande fått in hundratusentals kronor i avgifter.

Det är enligt vår uppfattning angeläget att upphovsmännen får möjlighet att skydda sin rätt så tidigt som möjligt. Man bör rimligen inte avvakta till dess skadan redan har skett, utan ingripande bör kunna ske dessförinnan. Av den anledningen föreligger enligt vår uppfattning övertygande skäl för att straffbelägga brott mot upphovsrättslagen redan på försöks- och förberedelsestadiet.

I Danmark avser man att skärpa maximistraflet för upphovsrättsbrott på likartat sätt som i Sverige. Enligt danska straffrättsliga konstruktioner kommer upphovsrättsbrott efter den tilltänkta lagändringen automatiskt att bli straffbelagt redan på försöks- och förberedelsestadiet. I den nordiska rättslikhetens namn bör även i Sverige ansvar införas för försök och förberedelse.

Mot detta skulle kunna anföras att det är svårt att avgöra vid vilken tidpunkt försök resp. förberedelse inträder. Denna svårighet är emellertid möjlig att bemästra och bedöms i Danmark icke som något hinder. Den torde utan risk för rättsosäkerhet kunna överlåtas till rättstillämpningen. Problemet är inte svårare än att avgöra vem som de facto är målsägande, vilken fråga ju rent praktiskt redan har överlåtit till rättstillämpningen.

I anledning härav föreslår vi att till den föreslagna 53 § upphovsrättslagen knyts ett särskilt stycke innebärande att försök och förberedelse till brott mot upphovsrättslagen straffbeläggs. För den händelse det befinns olämpligt att nu, och utan vidare utredning, införa den nu föreslagna straffbestämmelsen hemställes att frågan hänskjuts till upphovsrättsutredningen för övervägande i dess fortsatta arbete.

2.2.5 Frågor om säkerhetsåtgärder m. m.

Ett par remissinstanser tar upp vissa frågor i samband med de av utredningen föreslagna reglerna om säkerhetsåtgärder m. m.

Riksåklagaren anför sålunda: Den nu aktuella lagstiftningens speciella karaktär kan sägas med särskild tydlighet framgå av de i 55 § intagna, av gärningens straffbarhet oberoende reglerna om lösen och säkerhetsåtgärder. Att nu som föreslås ej längre göra en säkerhetsåtgärd beroende av ett yrkande från rättsinnehavaren framstår som en önskvärd förenkling. Den föreslagna förutsättningen för en sådan åtgärd – att yrkande om lösen inte framställs – torde komma att avse ett flertal olika situationer såsom att rättsinnehavaren ej har intresse av exemplaren av sitt verk eller framställningsredskapen eller att han saknar ekonomisk möjlighet att lösa dem. Genom att förutsättningen angivits på sätt som föreslagits har ändock bibehållits en spärr så att rätten först måste konstatera om yrkande om lösen framställts. Att som sista stycke i samma bestämmelse tillagts en förverkanderegeln finner jag vara en angelägen komplettering. Genom att den, i likhet med motsvarande regel i annan lagstiftning, givits en vidare formulering än lösen- och säkerhetsåtgärdsbestämmelserna i samma lagrum och följaktligen kan användas för att hindra fortsatt brottslighet be-

träffande även andra verk kan den enligt min mening komma att få stor praktisk betydelse.

Jag ansluter mig vidare till överåklagarens i Stockholm uppfattning att skäl finns att i upphovs- och fotografilagarna införa bestämmelser om ansvar även för förberedelse och försök till intrång. Vid sådant förhållande bör även lösen- och förverkandebestämmelserna anges vara tillämpliga vid förberedelse och försök, så att anskaffade hjälpmedel kan antingen överföras till rättsinnehavaren eller på annat sätt förhindras utgöra medel för planerad brottslighet.

Överåklagaren i Stockholm anför vidare i denna fråga: När det gäller de nya bestämmelserna i 55 § första och andra styckena vill jag ifrågasätta om inte dessa kan komma i konkurrens med förverkandebestämmelserna i 36 kap. 3 § brottsbalken. En samordning synes erforderlig. Vidare torde behov föreligga av processuella bestämmelser för tillämpningen av nya 55 § andra stycket.

2.6 Vissa andra särskilda frågor

Ett par remissinstanser tar i sina svar upp vissa särskilda frågor utöver dem som tidigare har nämnts.

Länsåklagaren i Värmland berör sålunda åklagarens skyldighet att utreda och föra målsägandens skadeståndsanspråk. Han anför:

I detta sammanhang vill jag också något beröra vad som i promemorian sägs om åklagarens skyldighet att utreda och föra målsägandens skadeståndsanspråk (s. 78–79). Jag instämmer i den allmänna rekommendationen i departementspromemorian "Översyn av utredningsförfarandet i brottmål" att förundersökningsledarna ägnar en ökad uppmärksamhet åt eventuella målsägandanspråk. Detta bör naturligtvis också gälla i fråga om upphovsintrång. Målsägandanspråken i sådana här mål kan emellertid ofta vara svårutredda. I sådana fall kan åklagaren på grund av ordalydelsen i 22 kap. 2 § rättegångsbalken inte föra målsägandens talan. Jag tror för min del att det inte blir så ofta som åklagaren kan ta upp skadeståndsfrågan i samband med åtalet. Detta får emellertid självfallet avgöras från fall till fall.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet tar upp frågan om tullmyndigheternas möjligheter att ingripa mot import av olovligt framställda exemplar av verk och anför:

Även om de föreslagna lagändringarna är ägnade att understryka samhällets allvarliga syn på ifrågavarande brottslighet, är de praktiska effekterna av ett genomförande av förslaget inte helt lättbedömda med hänsyn till att det delvis handlar om att söka möta en brottslighet med centrum utomlands som drivs av många gånger mycket stora förtjänstmöjligheter. Det hade därför varit av värde om utredningen behandlat frågan om tullmyndigheternas möjligheter att stoppa piratexemplar redan vid nations-

gränsen. Dylka möjligheter finns bl. a. i Storbritannien. Tullmyndigheterna synes där ha reella möjligheter att agera på grundval av interimistiska importförbud vilka snabbt kan erhållas (sec 5, 16 och 19 i 1956 års Copyright Act). Det nya svenska tullförfarandet, byggt på hemtagningsrätt och skriftliga tulldeklarationer, torde försvåra kontrollmöjligheterna, men detta gör det inte mindre angeläget att uppmärksamma vilka kontrollmöjligheter som kan stå till buds inom ramen för tullförfarandet.

Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet berör frågan om *juridiska personers ansvar* och menar att utredningen även borde ha behandlat ansvaret för sådana rättssubjekt.

De remitterade förslagen

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 53, 55, 57 och 59 §§ lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, dömes, såframt det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Samma lag vare, om någon till riket för spridning till allmänheten inför exemplar av verk, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle hava varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

55 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende å vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. På yrkande av denne äger ock rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att sådan egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skola vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. Detsamma gäller i fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts.

Väcks i fråga om egendom som avses i första stycket ej yrkande om

Nuvarande lydelse

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt *därtill* och ej heller om det olagliga förfarandet består i utförande av byggnadsverk.

Vad i 53–56 §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning med avseende å rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Föreslagen lydelse

tillämpning av bestämmelserna *däri*, äger rätten efter vad som finnes skäligen föreskriva, att *egendomen* skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas *med den* för att förebygga missbruk. *Vad som har sagts nu gäller dock ej om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.*

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt *till den* och ej heller om det olagliga förfarandet består i utförande av byggnadsverk.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av verk som utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål som har använts vid försök till brott som avses här eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

57 §

Vad i 53–56 §§ sägs skall ha motsvarande tillämpning med avseende på rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Straff som föreskrivs i 53 § första stycket skall ådömas också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning uthjuder eller i övrigt till allmänheten sprider grammofoonskiva, film eller annan anordning som avses i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser eller framställts utom riket under sådana omständigheter att en dylik framställning här i riket skulle ha varit straffbar enligt denna lag.

För försök eller förberedelse till

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

brott som avses i andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Bestämmelserna i 54–56 §§ skall tillämpas också på den som till allmänheten sprider anordning som avses i andra stycket. Ersättning enligt 54 § första stycket skall dock betalas endast om spridningen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

59 §¹

Brott som avses i denna lag *må ej* åtalas av *allmän* åklagare, *där det ej angives* till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag *får* åtalas av åklagare *endast om målsägande angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.*

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket må städse beivras av upphovsmannens efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.

Egendom varom i 55 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild**

Häri genom föreskrivs att 16, 18 och 21 §§ lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen, *dömes, såframt* det sker uppsåtligen eller av grov oakts-

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen, *döms, om* det sker uppsåtligen eller av grov oaktsam-

¹ Senaste lydelse 1971: 886.

Nuvarande lydelse

samhet, till böter eller fängelse i högst *sex månader*.

Samma lag vare, om någon till allmänheten sprider eller till riket för sådan spridning inför exemplar av fotografisk bild, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

Föreslagen lydelse

het, till böter eller fängelse i högst *två år*.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

18 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *å* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. *På yrkande av denne* äger ock rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att *sådan* egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder *skola* vidtagas *därmed* för att förebygga missbruk.

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt *därtill*.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *på* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. *Detsamma* gäller i *fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts*.

Väcks i fråga om egendom som avses i första stycket ej yrkande om tillämpning av bestämmelserna däri, äger rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att egendomen skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder *skall* vidtagas *med den* för att förebygga missbruk. *Vad som nu har sagts gäller dock ej om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.*

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt *till den*.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av fotografisk bild som utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål som har använts vid försök till brott som avses här eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

21 §

Brott som avses i denna lag *må ej* åtalas av *allmän* åklagare, *där det ej* angives till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag *får* åtalas av åklagare *endast om målsägande* angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat *ur allmän synpunkt.*

Egendom varom i 18 § sägs *må*, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-03-02

Närvarande: f. d. regeringsrådet Paulsson, regeringsrådet Reuterswärd, justitierådet Palm.

Enligt lagrådet den 26 januari 1982 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 21 januari 1982 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet Petri beslutat inhämta lagrådets yttrande över upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

2. lag om ändring i lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild.

Lagförslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Agne Henry Olsson.

Lagförslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*.

Lagen om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

55 §

Talan om att sådan egendom som avses i 55 § – främst olagliga exemplar av verk samt trycksatser, klichéer m. m. som tillverkats speciellt för den olagliga framställningen – skall förstöras eller att missbruk skall förebyggas genom andra säkerhetsåtgärder kan f. n. väckas bara av målsäganden, dvs. av upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare. Talan avser alltså enskilt anspråk och den kan föras endera i samband med att åklagare, efter angivelse, för ansvarstalan mot den skyldige eller också separat i en vanlig civil process. När det nu föreslås, att brott mot upphovsrättslagen skall kunna åtalas oberoende av målsägandes medverkan, när det är påkallat från allmän synpunkt, är det naturligt att de allmänna intressena kommer in också i fråga om åtgärder för att förhindra fortsatt olaglig användning av den egendom brottet gäller. Förverkandebestämmelserna i brottsbalken är, som framgår av vad departementschefen angett i specialmotiveringen till 55 §, tillämpliga i mycket begränsad omfattning och behöver kompletteras för det fall målsäganden inte använder sina möjligheter till enskild talan. Lagrådet ansluter sig alltså i princip till de föreslagna ändringarna i paragrafens första och andra stycke. Beträffande den närmare utformningen av bestämmelserna vill lagrådet anföra följande..

Det torde till en början få förutsättas att föreskrift om säkerhetsåtgärder skall, också när målsäganden inte för talan, kunna meddelas såväl i brott-

mål mot den som brutit mot upphovsrättslagen som i särskilt mål mot denne när han inte är tilltalad. Detta klargörs emellertid inte av den föreslagna författningstexten. Inte heller i motiven, där det anges endast att "rätten skall kunna meddela sådan föreskrift ex officio", anvisas hur och av vem särskild talan skall väckas. Enligt 51 och 52 §§ upphovsrättslagen väcks talan om förbud som där avses av särskilt utsedd myndighet, medan säkerhetsåtgärder motsvarande dem i 55 § kan påkallas av åklagare i mål om utdömmande av vite, som föreskrivits för överträdelse av ett sådant förbud. Även om åtgärder enligt 55 § inte som åtgärderna enligt 52 § har karaktär av förverkande kan enligt lagrådets mening också här den ordningen vara ändamålsenlig, att talan på det allmännas vägnar skall föras av åklagare, såväl i samband med ansvarstalan som när det är fråga om ett särskilt mål. Något initiativ av rätten utan yrkande av åklagare synes inte vara lämpligt. Såsom villkor för att åklagare skall få väcka talan varom här är fråga bör gälla – i överensstämmelse med vad som föreslås beträffande rätten att åtala utan målsägandeangivelse – att säkerhetsåtgärd är påkallad ur allmän synpunkt. För handläggningen i särskilt mål torde bestämmelserna i 20 § promulgationslagen till rättegångsbalken bli att tillämpa.

Bestämmelser om säkerhetsåtgärder, som i dag finns i första stycket, har enligt det remitterade förslaget flyttats till andra stycket och är i den nya utformningen avsedda att vara gemensamma för det fall att målsäganden själv för talan och det fall att säkerhetsåtgärd anses påkallad utan yrkande av målsäganden. Som framgår av vad lagrådet har anfört tidigare bör för talan från det allmännas sida uppställas det särskilda villkoret, att talan skall vara påkallad från allmän synpunkt. Bortsett från skälighetsrekvisitet finns det också när det gäller de övriga i andra stycket uppställda förutsättningarna – dvs. att yrkande om inlösen inte skall ha framställts och att förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk inte "skall beslutas enligt brottsbalken" – i och för sig anledning att skilja mellan de två fallen enskild och allmän talan. Enligt lagrådets mening kan emellertid båda dessa villkor utgå ur författningstexten av skäl som anges i det följande.

Villkoret att yrkande om tillämpning av inlösningsbestämmelserna inte väckts uppställs inte i nu gällande lagtext. Någon annan motivering till ändringen har inte lämnats i remissprotokollet än att där uttalas att säkerhetsåtgärd inte torde vara påkallad, om begäran om lösen av egendomen ansetts böra lämnas utan bifall. Denna ståndpunkt kan lagrådet inte ansluta sig till. Fall kan lätt tänkas då väl ett inlösningsyrkande framstår som oskäligt men i stället åtgärd för ändring av egendomen kan vara en naturlig lösning. Som exempel må nämnas att målsäganden yrkar i första hand att få lösa in ett antal magnetband, på vilka musikverk olovligen inspelats, och i andra hand att banden skall avmagnetiseras. En avvägning mellan de båda yrkandena kan lätt, exempelvis med hänsyn till storleken av det lösenbelopp, som målsäganden förklarat sig villig betala, leda till att en avmagnetiseringsåtgärd framstår som den skäligare lösningen. Såsom and-

ra stycket i förslaget är utformat skulle emellertid en föreskrift om avmagnetisering inte kunna meddelas i ett sådant fall. Det kan här för övrigt generellt hänvisas till situationer när upphovsmannen erbjudit otillräcklig löseskilling men har ett i och för sig berättigat anspråk.

Givetvis är ett yrkande om inlösen primärt i förhållande till ett yrkande om säkerhetsåtgärd i den meningen att ett bifall till inlösningsyrkandet utesluter föreskrift om säkerhetsåtgärd. Så länge ett framställt yrkande om inlösen inte prövats slutligt kan det inte bli aktuellt att meddela föreskrift om säkerhetsåtgärd. Såvitt gäller målsägandetalan kan det inte vara behövt att ange något härom i lagtexten. För talan från det allmännas sida bör en förutsättning visserligen vara att målsäganden inte för eller kan antas komma att föra talan om inlösen. Om det i enlighet med lagrådets förslag sätts upp som ett villkor för att åklagare skall få väcka talan, att detta skall vara påkallat från allmän synpunkt, kan emellertid inte heller i detta fall någon uttrycklig lagregel vara behövlig. Det kan inte vara från allmän synpunkt påkallat med säkerhetsåtgärder om målsäganden kan förutsättas lösa in egendomen och det får åligga åklagaren att undersöka detta innan han tar ett eget initiativ i frågan.

Vad därefter angår villkoret att inte förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk "skall beslutas enligt brottsbalken" vill lagrådet anföra följande. Enligt vad som framgår av specialmotiveringen är avsikten med stadgandet att ge uttryck för principen att bestämmelserna i brottsbalken äger företräde, om de konkurrerar med bestämmelser i speciallag. De regler i brottsbalken som åsyftas är 36 kap. 3 och 5 §§. För de fall målsäganden ensam för talan i särskilt mål förefaller förbehållet för brottsbalksreglerna opåkallat. För talan på det allmännas vägnar av åklagare torde det kunna antas att denne utan anvisning gör den bedömning med hänsyn till brottsbalksreglerna som bör ske även utan uttrycklig föreskrift. Någon skillnad i faktisk rättsverkan mellan de olika bestämmelserna torde för övrigt knappast föreligga. Om egendom förklaras förverkad enligt 36 kap. 3 § brottsbalken skall den förstöras; detta följer av föreskrift i 5 § lagen (1974: 1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegodts m. m. Åtgärd som kan föreskrivas med stöd av 36 kap. 5 § brottsbalken kan vidare beslutas även enligt 55 § upphovsrättslagen. Det synes sålunda inte ha någon egentlig betydelse vilken bestämmelse som tillämpas i det enskilda fallet. Lagrådet föreslår alltså att också detta villkor får utgå.

Under hänvisning till det anförda förordar lagrådet att andra stycket i förevarande paragraf ges följande lydelse.

"I stället för att förordna om inlösen enligt första stycket får rätten, på yrkande av upphovsmannen eller hans rättsinnehavare, efter vad som finnes skäligen föreskriva att egendom som där avses skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas med den för att förebygga missbruk. Sådant talan får väckas även av åklagare, om det är påkallat ur allmän synpunkt."

57 §

Bestämmelsen i fjärde stycket första meningen av förevarande paragraf bör, för att inte vara missvisande och i konsekvens med uttryckssättet i första stycket, formuleras på följande sätt: "Bestämmelserna i 54–56 §§ skall äga motsvarande tillämpning när någon till allmänheten sprider anordning som avses i andra stycket."

Ikraftträdande m. m.

För att klargöra att de nya bestämmelserna i 55 och 57 §§ om rätt för det allmänna att påkalla säkerhetsåtgärder och om förverkande av hjälpmedel inte skall tillämpas när intrång eller överträdelse skett innan bestämmelserna trätt i kraft respektive brott begåtts före ikraftträdandet behövs – i motsats till vad som antagits i specialmotiveringen till ikraftträdandebestämmelserna – en uttrycklig övergångsbestämmelse. De principer för tillämplighet av nya straffregler som följer av promulgationslagen till brottsbalken har ansetts inte utan vidare omfatta förverkanderegler (se NJA II 1964 s. 113 och 114, jfr NJA II 1968 s. 740 och det förslag till lag om ändring i brottsbalken som remitterats till lagrådet den 21 januari 1982). De straffrättsliga principerna gäller än mindre i fråga om sådana rättsverkningar som inte beror av om brott har begåtts. Lagrådet föreslår att bestämmelsen om ikraftträdande m. m. får följande lydelse.

"Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Den gäller inte beträffande intrång eller överträdelse som skett dessförinnan eller i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet."

Lagen om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild

18 §

Vad lagrådet anfört vid 55 § lagen om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk har motsvarande tillämpning på förevarande paragraf. Lagrådet föreslår att andra stycket av paragrafen ges samma utformning som lagrådet förordat beträffande andra stycket av 55 § upphovsrättslagen.

Ikraftträdande m. m.

Med hänvisning till vad som anförts vid ikraftträdandebestämmelserna till upphovsrättslagen föreslår lagrådet att nu förevarande lag förses med motsvarande övergångsbestämmelse.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-11

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Petri

Proposition om skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

2. lag om ändring i lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har i princip godtagit de remitterade förslagen men har förordat ändringar på ett par punkter. Sålunda har lagrådet föreslagit en annan utformning av 55 § andra stycket URL och, i konsekvens därmed, av motsvarande bestämmelse i 18 § andra stycket FotoL. Jag är för min del beredd att godta vad lagrådet har anført i denna del utom såtillvida att man enligt min mening i lagtexten bör klargöra förhållandet mellan de nu föreslagna bestämmelserna och brottsbalkens förverkanderegler. Att det föreligger behov av ett sådant klargörande har påpekats vid remissbehandlingen. Jag anser också att det är av värde för domstolarna att de får ledning när de skall avgöra vilken bestämmelse som skall användas i sådana fall då både upphovsrättslagstiftningens och brottsbalkens bestämmelser är tillämpliga. Jag förordar därför att i de nämnda bestämmelserna anges att föreskrift som där avses inte skall meddelas, om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.

Jag godtar med en mindre redaktionell jämkning vad lagrådet har föreslagit beträffande 57 § fjärde stycket URL.

Slutligen har lagrådet föreslagit att ikraftträdandebestämmelserna uttryckligen utformas så att de nya bestämmelserna anges inte skola gälla beträffande intrång eller överträdelse som har skett före lagens ikraftträdande eller i fråga om brott som har begåtts dessförinnan. Av 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen följer att varken brottspåföljd eller förverkande eller annan särskild rättsverkan får åläggas för gärning som inte var belagd med sådan påföljd när den förövades. En övergångsbestämmelse av

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 21 januari 1982

det slag som lagrådet förordar undanröjer emellertid varje tvekan rörande tillämpligheten i tiden av de nya bestämmelserna, varför jag godtar vad lagrådet har föreslagit i denna del.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att anta de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1 Lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk	2
2 Lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild	4
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 21 januari 1982	
1 Inledning	7
2 Allmän motivering	8
2.1 Allmänna utgångspunkter	8
2.2 Ändringar i kretsen av ansvariga	12
2.3 Åtgärder mot spridning av olovligt tillverkade inspelningar	14
2.4 Frågan om de subjektiva rekvisiten för straff	16
2.5 Höjning av straffmaximum	17
2.6 Förutsättningarna för åtal	20
2.7 Skadeståndsfrågornas reglering	21
2.8 Straff för försök och förberedelse	22
2.9 Effektivare åtgärder beträffande olagliga exemplar	23
2.10 Informationsåtgärder och rekommendationer till åklagarna m. m.	25
3 Upprättade lagförslag	26
4 Specialmotivering	26
4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk	26
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild	35
5 Hemställan	36
6 Beslut	36
<i>Bilaga 1</i> Sammanfattning av upphovsrättsutredningens promemoria	37
<i>Bilaga 2</i> Utredningens lagförslag	39
<i>Bilaga 3</i> Sammanställning av remissyttrandena	43
<i>Bilaga 4</i> De remitterade förslagen	67
Utdrag av lagrådets protokoll den 2 mars 1982	72
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 1982 ...	76